

น้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมันปิโตรเลียม

ประเทศไทยมีโรงกลั่นน้ำมันโรงแรกในปี พ.ศ. 2483 เป็นโรงกลั่นของกรมเชื้อเพลิง มีกำลังผลิตวันละ 1,000 บาเรล ต่อมาในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 กรมเชื้อเพลิงได้ถูกยุบลง บริษัท เชลล์(แห่งประเทศไทย) จำกัด และบริษัท แอสตันคาร์คเวคคิม ออยล์ จำกัด ได้ซื้อกิจการไปดำเนินงานต่อ ซึ่งในภายหลังโรงกลั่นแห่งนี้ได้ถูกรื้อและนำส่งออกนอกประเทศในที่สุด หลังจากนั้นเป็นต้นมา ประเทศไทยต้องสั่งผลิตภัณฑ์น้ำมันจากต่างประเทศทั้งหมด ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2502 กรมการพลังงานทหารได้สร้างโรงกลั่นขึ้นมา 2 โรง อันได้แก่โรงกลั่นน้ำมันที่อำเภอฝาง และโรงกลั่นน้ำมันบางจาก และเนื่องจากอัตราการใช้น้ำมันได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้นรัฐบาลจึงได้ส่งเสริมให้เอกชนสร้างโรงกลั่นน้ำมันซึ่งเปิดดำเนินการเป็นครั้งแรกในปีพ.ศ. 2507 และนับจากนั้นเป็นต้นมา น้ำมันที่สั่งเข้ามา จึงเป็นการสั่งซื้อน้ำมันดิบเข้ามากลั่นภายในประเทศเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในปัจจุบัน ประเทศไทยมีโรงกลั่นน้ำมันรวมทั้งหมด 4 โรง ดังนี้

1. โรงกลั่นน้ำมันที่อำเภอฝาง ในปี พ.ศ. 2502 กรมการพลังงานทหารได้สร้างโรงกลั่นน้ำมันที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีกำลังการผลิตวันละ 1,000 บาเรล ปริมาณน้ำมันดิบที่ขุดได้มีไม่เพียงพอที่จะใช้ในการกลั่น แม้ว่าภายหลังได้ขบน้ำมันเพิ่มขึ้นที่อำเภอสุทลุงก็ตาม การดำเนินงานก็ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากกลั่นได้ไม่เต็มที่ ทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการกลั่นสูง นอกจากนั้น ผลิตภัณฑ์น้ำมันที่กลั่นได้นี้มีน้อยชนิด คุณภาพต่ำ และใช้เฉพาะในกิจการทหารเท่านั้น

2. โรงกลั่นน้ำมันบางจาก ในช่วงเวลาใกล้เคียงกับการก่อสร้างโรงกลั่นน้ำมันที่อำเภอฝาง กรมการพลังงานทหารได้สร้างโรงกลั่นน้ำมันที่สองขึ้นที่ตำบลบางจาก อำเภอพระโขนง ซึ่งสร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2507 และในปี พ.ศ. 2508 รัฐบาลได้ให้บริษัท ชัมมิทอนคัลเทรียลคอปอเรชั่น จำกัด เข้าไปดำเนินงานต่อ โดยสัญญาเช่าจะหมดอายุลงในปี พ.ศ. 2523 ซึ่งต่อมาได้มีการขยายโรงกลั่นและขยายสัญญาเช่าไปจนถึงปี พ.ศ. 2533 ในปัจจุบันโรงกลั่นนี้มีกำลังการ

ผลิตวันละ 65,000 บาเรล ผลิตกัมมันต์น้ำมันที่กลั่นได้ให้จำหน่ายแก่องค์การเชื้อเพลิงมีนราคา
ที่ตกลงกันในสัญญา ส่วนน้ำมันที่เหลือได้จัดการจำหน่ายไปได้แล้วแต่ผู้เช่าจะเห็นสมควร

3. โรงกลั่นน้ำมันไทย โรงกลั่นแห่งนี้เริ่มสร้างขึ้น ในปี พ.ศ. 2504 และ
เปิดดำเนินงานเมื่อปลายปี พ.ศ. 2507 โรงงานแห่งนี้ตั้งอยู่ที่อำเภอศรีราชาจังหวัดชลบุรี
จากข้อตกลงเบื้องต้นกับรัฐบาล โรงกลั่นได้รับสิทธิในการดำเนินงานกลั่นน้ำมันเป็นระยะเวลา
10 ปี หลังจากนั้นต้องคืนให้แก่รัฐบาล ได้กำหนดไว้ว่าโรงกลั่นจะต้องกลั่นน้ำมันดิบไม่น้อยกว่า
วันละ 30,000 บาเรล และโรงงานสามารถผลิตได้วันละ 36,000 บาเรล ต่อมาในปี พ.ศ.
2514 บริษัท โคชยายซีค้ำถั่งการผลิตรเป็น 65,000 บาเรลต่อวัน และขอต่อระยะเวลาที่
บริษัทจะได้รับสิทธิเป็นผู้ดำเนินการต่อไปอีก 7 ปี ดังนั้น วันหมดสัญญาเขาจึงเป็นวันที่ 17
กันยายน 2524

4. โรงกลั่นน้ำมันของ บริษัท เอสโซ่แอสตนคาร์ค(ประเทศไทย) จำกัด โรง
กลั่นแห่งนี้ บริษัท เอสโซ่แอสตนคาร์ค(ประเทศไทย) จำกัด ได้ซื้อมาจาก THAI ASPHALT
MANUFACTURING CO., LTD. เมื่อปี 2510 โรงกลั่นแห่งนี้ตั้งอยู่ที่ฝั่งตะวันออกของอ่าวไทย
ใกล้ศรีราชา จังหวัดชลบุรี ดำเนินการกลั่นน้ำมันครั้งแรกในปีพ.ศ. 2508 มีกำลังการผลิตวัน
ละ 7,000 บาเรล ต่อมาในปี พ.ศ. 2514 โคชยายถั่งถั่งผลิตรเป็นวันละ 35,000 บาเรล
และในปัจจุบันเนื่องจากได้มีการใช้เครื่องจักรอุปกรณ์การผลิตที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพสูง ทำ
ให้สามารถกลั่นน้ำมันได้ถึง 45,000 บาเรลต่อวัน ผลิตกัมมันต์น้ำมันที่สำคัญของโรงกลั่นนี้ตาม
สัญญาที่ทำไว้กับรัฐบาล คือ น้ำมันก๊าด น้ำมันเตา และยางมะตอย อย่างไรก็ตามโรงกลั่น
น้ำมันแห่งนี้ยังคงมีเงื่อนไขกับรัฐบาลว่าจะไม่ดำเนินการกลั่นน้ำมันเบนซิน ดังนั้น โรงกลั่นน้ำ
มันแห่งนี้จึงได้ทำสัญญากับโรงกลั่นน้ำมันบางจากให้ช่วยผสม (BLEND) น้ำมันเบนซินจาก
REFORMATE และ NARTHA ที่โรงกลั่นเอสโซ่กลั่นได้การกระทำดังกล่าวทำให้สม
ทุนของการผลิตน้ำมันเบนซินสูงขึ้นไปโดยไม่มีประโยชน์

ในการที่รัฐบาลได้อนุญาตให้โรงงานกลั่นน้ำมันต่าง ๆ ดำเนินการอยู่ได้นั้น
รัฐบาลจะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนต่าง ๆ ทดแทนจะตกลงกันในสัญญาระหว่างโรงกลั่น
แต่ละโรงกับรัฐบาล

จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันโรงกลั่นน้ำมันทั้ง 4 แห่ง มีความสามารถในการกลั่นน้ำมันคิดรวมกัน 175,000 บาเรลต่อวัน หรือ 27.86 ล้านลิตรต่อวัน (1 บาเรล มี 158.99 ลิตร) ดังนั้น ในแต่ละปี (330 วันทำงาน) โรงกลั่นน้ำมันดังกล่าว สามารถกลั่นได้ผลิตภัณฑ์น้ำมันประเภทต่าง ๆ เฉลี่ยแล้วประมาณ 9,000 ล้านลิตร

สำหรับในปัจจุบันนี้ กำลังการกลั่นน้ำมันภายในประเทศไม่เพียงพอับความต้องการใช้ภายในประเทศ ด้วยเหตุที่โรงกลั่นน้ำมันภายในประเทศยังไม่สามารถกลั่นน้ำมันทุกประเภทได้ตามความต้องการ เพราะน้ำมันดีเซลและน้ำมันเตามีอัตราส่วนการใช้สูงกว่าน้ำมันประเภทอื่น ๆ จึงทำให้ประเทศไทยต้องสูญเสียเงินตราต่างประเทศปีละ เป็นจำนวนมิใช่น้อยในการสั่งซื้อน้ำมันสำเร็จรูปเข้ามา ประกอบกับกำลังการผลิตน้ำมันภายในประเทศมีจำนวนจำกัดเพียงวันละ 175,000 บาเรล ในขณะที่ความต้องการใช้ภายในประเทศมีถึงวันละ 235,000 บาเรล ส่วนขาดจึงต้องหาซื้อเข้ามาในรูปแบบน้ำมันสำเร็จรูป ประกอบกับปริมาณความต้องการมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ดังนั้น ถ้ารัฐบาลและเอกชนไม่สามารถหาซื้อน้ำมันสำเร็จรูปตามปริมาณที่ต้องการ ซึ่งก่อให้เกิดภาวะการขาดแคลนน้ำมันขึ้น อันเป็นผลเสียต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติเป็นอย่างมาก

ความเป็นมาของการควบคุมราคา

อุตสาหกรรมน้ำมัน เป็นอุตสาหกรรมที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีกลไกของรัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง นอกจากนั้นยังเป็นสินค้าที่แตกต่างจากสินค้าอื่นทั่วไปในแง่ที่ว่า การเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันเป็นเรื่องการเมืองมาตลอด เพราะน้ำมันเชื้อเพลิงเป็น " หัวใจ " สำคัญ และจำเป็นต้องซื้อจากแหล่งผลิตจากภายนอกประเทศแทบทั้งสิ้น ดังนั้น ทุกครั้งที่มีการขึ้นราคาน้ำมันดิบจากกลุ่มโอเป็ค ประเทศไทยมักได้รับผลกระทบเสมอมา ถึงแม้รัฐบาลได้มีมาตรการตรึงราคาน้ำมันในประเทศก็ตาม แต่ในที่สุดก็ต้องยอมรับความเป็นจริงในที่สุดว่าต้นทุนยอมสัมพันธ์ไปในทางเดียวกันกับราคาขาย

สำหรับน้ำมันชนิดต่าง ๆ ที่ประเทศไทยใช้นั้นแยกออกได้ดังนี้คือ น้ำมันเบนซินพิเศษ หรือ เรียกอีกชื่อว่า "เบนซินซูเปอร์" น้ำมันเบนซินธรรมดา น้ำมันก๊าด น้ำมันเครื่องบิน น้ำมันดีเซล (หมุนเร็ว และหมุนช้า) น้ำมันเตาและถ่านหิน

น้ำมันชนิดต่าง ๆ ดังกล่าว รัฐบาลได้เข้าควบคุมราคาขายออกจากโรงกลั่นและราคาขายปลีก ซึ่งในอดีตนั้นประเทศไทยต้องสั่งซื้อน้ำมันสำเร็จรูปจากต่างประเทศจากบริษัทที่เป็นเอเยนต์จำหน่ายน้ำมันในประเทศ ดังนั้น ทางราชการและประชาชนต้องซื้อน้ำมันจากต่างประเทศเสมอมา ในด้านราคาจำหน่ายนั้นบริษัทต่างประเทศจะเป็นผู้กำหนดราคาขึ้น ซึ่งทางราชการและประชาชนต้องซื้อในราคาที่บริษัทได้กำหนดโดยไม่มีทางเลือก เนื่องจากมีแหล่งขายเพียงแหล่งเดียว ด้วยเหตุนี้ ราคาน้ำมันในประเทศไทย พ.ศ. 2475 จึงปรากฏว่าแพงมากซึ่งจะเทียบราคาสวนสัมพันธ์กับตลาดโลกไม่ได้ จนกระทั่งเมื่อประเทศไทยได้จัดตั้งโรงกลั่นขึ้นในปี พ.ศ. 2507 น้ำมันที่ส่งเข้าจึงได้ส่งเข้ามาในรูปแบบน้ำมันดิบเพื่อนำมาโรงกลั่นในประเทศ และรัฐบาลเป็นผู้กำหนดราคาน้ำมันมาตลอดนับตั้งแต่ราคาที่โรงกลั่นจนถึงราคาขายปลีก โดยโรงกลั่นจำหน่ายน้ำมันที่กลั่นแล้วให้แก่ผู้ค้าน้ำมันซึ่งมีลักษณะกึ่งผูกขาด ซึ่งมีทั้งหมดในปัจจุบัน 5 รายสำคัญ

1. องค์การเชื้อเพลิง มีลูกค้าที่สำคัญคือ หน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ซึ่งรับซื้อน้ำมันประมาณสองในสามส่วน ส่วนที่เหลือเป็นลูกค้าทั่ว ๆ ไป

2. บริษัท เชลล์แห่งประเทศไทย จำกัด ซื้อน้ำมันจาก บริษัท โรงกลั่นน้ำมันไทยจำกัด ที่กลั่นได้ประมาณร้อยละ 60 ของน้ำมันที่กลั่นได้ในประเทศทั้งหมดมาจำหน่าย

3. บริษัท เอสโซ่แอสตนคาร์ค(ประเทศไทย)จำกัด นอกจากจะเป็นผู้ผลิตน้ำมันแล้วยังเป็นผู้จำหน่ายน้ำมันที่ผลิตนั้น

(1) "เมื่อปรากฏว่าบุคคลใด หรือบริษัทใดส่งน้ำมันเข้ามา บริษัทเชลล์แห่งประเทศไทยจำกัดและบริษัทแอสตนคาร์คแวกคิมออบด์จำกัด ทราบก็ลดราคาน้ำมันลง เพื่อให้บุคคลหรือบริษัทนั้นต้องขาดทุนจนไม่สามารถจะส่งเข้ามาอีกได้ ครั้นเมื่อน้ำมันของบุคคลหรือบริษัทหมกก็ขึ้นราคาเท่าเดิมหรือสูงกว่า เพื่อลดใช้ค่าเสียหายที่เสียไป ทั้งนี้ไม่เพียงแต่ราษฎร ซึ่งมีความจำเป็นต้องซื้อ แม้รัฐบาลเองก็ต้องถูกม็อมือขายให้ด้วยราคาไม่ผิดกับราษฎรเลย"

สมุคปกขาว , กองประชาสัมพันธ์ , องค์การเชื้อเพลิง , กระทรวงกลาโหม,

๔. บริษัท คาลเท็กซ์(ประเทศไทย) จำกัด ใช้น้ำมันจาก บริษัท โรงกลั่นน้ำมันไทย จำกัด มาจำหน่าย

๕. บริษัท ชัมมิทออยล์ จำกัด ใช้น้ำมันจาก บริษัท ชัมมิทอินดัสเทรียล จำกัด ส่วนที่เหลือจากการขาย ให้กับองค์การเชื้อเพลิงตามสัญญา และสั่งเข้ามาจากต่างประเทศ

ผู้ค้าน้ำมันทั้ง ๕ ราย จะขายน้ำมันต่าง ๆ ให้แก่โรงงานอุตสาหกรรม การไฟฟ้าฝ่ายผลิตโดยตรง และขายให้แก่สถานีบริการคือปั้มน้ำมันต่าง ๆ อีกทอดหนึ่งในราคาขายส่ง เพื่อจำหน่ายให้แก่ประชาชนและสถานีบริการ ใช้น้ำมันขายให้แก่ประชาชนทั่วไป ในราคาขายปลีกที่ทางการได้กำหนดราคาไว้

ในการควบคุมการจำหน่ายน้ำมันนั้น รัฐบาลได้ควบคุมราคาจำหน่ายน้ำมัน ๒ จุด คือราคาที่ออกจากโรงกลั่น และราคาจำหน่ายปลีก การควบคุมนี้รัฐบาลได้ดำเนินการโดยอาศัยหลักเกณฑ์ ๒ ประการ คือ การควบคุมโดยอาศัยเงื่อนไขในสัญญาระหว่างรัฐบาลและโรงกลั่น และการควบคุมโดยอาศัยกฎหมายป้องกันการค้ำกำไร เกินควร พ.ศ. ๒๔๕๐ ซึ่งต่อมากฎหมายฉบับนี้ได้ถูกยกเลิกโดยกฎหมายกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด พ.ศ. ๒๕๒๒

สำหรับการควบคุมราคาที่ออกจากโรงกลั่นนั้น ตามเงื่อนไขของสัญญาระหว่างรัฐบาลและบริษัทที่ดำเนินการโรงกลั่นน้ำมัน รัฐบาลสามารถควบคุมราคาที่โรงกลั่นได้เพียง ๒ โรง คือ บริษัท โรงกลั่นน้ำมันไทย จำกัด และ บริษัท ชัมมิทอินดัสเทรียล จำกัด ส่วน บริษัท เอสโซ่แอสทอนคาร์ค(ประเทศไทย) จำกัด นั้น เนื่องจากบริษัทเป็นทั้งผู้ผลิตและจำหน่ายจึงถูกควบคุมเฉพาะราคาจำหน่ายปลีก

ส่วนการควบคุมราคาจำหน่ายปลึคนั้น รัฐบาลได้เข้าควบคุมราคาขายปลีกในเขตกรุงเทพฯ - นครบุรี ตั้งแต่วันที่ 4 พฤษภาคม 2491 (จากการล้มบาท) โดยเริ่มปรับขึ้นก่อน จนกระทั่งถึง 1 เมษายน 2514 จึงได้มีการขยายการควบคุมราคาแก่ นครบุรี เชียงใหม่ และน้ำมันดีเซลด้วย ซึ่งจะเลิกกล่าวถึงต่อไป

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ กลุ่มประเทศโอเปคได้ขึ้นราคาน้ำมันดิบสูงขึ้น ทำให้

บริษัท โรงกลั่นน้ำมันไทย จำกัด และลูกค้าน้ำมันรายอื่น ๆ ขอขึ้นราคาน้ำมัน ซึ่งรัฐบาลยอมให้ขึ้นราคาโรงกลั่นได้อีตรละประมาณ 9-- 11 สตางค์ แล้วแตชนิดของผลิตภัณฑ์แต่ต้องตรึงราคาขายปลีก ดังนั้น ราคาควบคุมขายปลีกยังคงเดิมเท่ากับราคาที่จำหน่าย ณ วันสิ้นเดือนมีนาคม 2514 ดังนี้ (คูตารางที่ 5)

หลังจากได้ตรึงราคาขายปลีกไปไคร่ระยะหนึ่งแล้ว ในวันที่ 4 กรกฎาคม 2516 รัฐบาลจึงยอมให้ปรับราคาขายปลิกล้นน้ำมันดังต่อไปนี้ (คูตารางที่ 6)

ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2516 เกิดภาวะเงินเฟ้อในประเทศผู้ซื้อน้ำมัน กลุ่มประเทศโอเป็คจึงขอขึ้นราคาน้ำมันอีกร้อยละ 17 เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2516 จึงทำให้ราคาประกาศ (Posted Price) ขึ้นไปอีกเป็นบาเรลละ 5 ดอลลาร์อเมริกัน และในเกื่อนนี้เองได้เกิดสงครามระหว่างประเทศอิสราเอลกับกลุ่มประเทศอาหรับ ทำให้ชาวอาหรับใช้น้ำมันเป็นอาวุธทางการเมืองเป็นครั้งแรก โดยลดปริมาณการผลิตและงดการส่งน้ำมันให้แก่ประเทศสหรัฐอเมริกาและเนเชอรัลแก๊สของยูเรเชีย เพราะทั้งสองประเทศได้ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศอิสราเอล ด้วยเหตุที่ประเทศเนเชอรัลแก๊สใช้น้ำมันดิบจำนวนมากให้แก่ประเทศผู้ซื้อในยุโรป จึงทำให้เกิดความขาดแคลนขึ้น ประกอบกับประเทศในอ่าวเปอร์เซีย 6 ประเทศได้ขึ้นราคาน้ำมันดิบตันที่ ถึงร้อยละ 70 ดังนั้นในวันที่ 14 พฤศจิกายน 2516 รัฐบาลจึงได้เพิ่มราคาขายปลีกโดยการขึ้นภาษีน้ำมันเพื่อชักจูงใจให้ผู้ใช้น้ำมันได้ประหยัดการใช้น้ำมันโดยปริยาย ดังนี้ (คูตารางที่ 7)

ต่อมาในวันที่ 17 ธันวาคม 2516 รัฐบาลได้ปรับปรุงราคาขายปลีกของน้ำมันเบนซินอีกครั้งหนึ่ง (คูตารางที่ 8) โดยการเพิ่มภาษีน้ำมันเบนซินพิเศษและเบนซินธรรมดา การขึ้นราคาครั้งนี้ได้มีการพิจารณาผลสะท้อนที่น้ำมันดิบในตลาดโลกมีราคาสูงขึ้น และผลประโยชน์ที่จะตกแก่บริษัทผู้ผลิตและผู้รำน้ำมันภายในประเทศแต่รัฐได้รับผลประโยชน์จากรายได้ที่เก็บเพิ่มขึ้น ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวทำให้รัฐบาลถูกโจมตีในเรื่องที่ทำให้ภาครัฐของประเทศไทยสูงไปโดยใช่เหตุ และบริษัทน้ำมันและผู้จำหน่ายน้ำมันได้กำไรเกินควร

ซึ่งต่อมาราคาประกาศของผลิตภัณฑ์น้ำมันที่ปุเลาบูกรม สิงคโปร์ ได้สูงขึ้น

คณะกรรมการพิเศษเห็นว่า หากรัฐบาลไม่รีบปรับปรุงสถานการณ์น้ำมันในประเทศใน
 คำนวณราคาโรงกลั่นน้ำมันและราคาจำหน่ายปลีกแล้ว จะเป็นผลทำให้เกิดภาวะน้ำมัน
 ขาดแคลนขึ้นอย่างรุนแรงภายในเดือนมีนาคม ๒๕๑๓ เพราะโรงกลั่นทั้งหลายจะมีความ
 ลังเลที่จะดำเนินการและจะไม่กล้ากว่านซื้อน้ำมันดิบมาอีก ประกอบกับบริษัทน้ำมันจะ
 ไม่สามารถส่งน้ำมันสำเร็จรูปเข้ามาใช้เฉพาะหน้าแทนได้ เนื่องจากราคาน้ำมันใน
 ตลาดโลกและในประเทศใกล้เคียง เช่น สิงคโปร์ ที่บริษัทเหล่านี้เคยสั่งเข้ามาขาย
 มีราคาสูงกว่าราคาภายในประเทศที่รัฐบาลกำหนด รัฐบาลจึงต้องปรับราคาควบคุม
 ให้สูงขึ้น ซึ่งในการปรับราคาควบคุมครั้งนี้ ได้พิจารณาถึงความเป็นธรรมต่อสังคม
 กล่าวคือ บริษัทผู้ผลิตและผู้ค้าน้ำมันมีสต็อกน้ำมันดิบและน้ำมันสำเร็จรูปตลอดจนผลิตภัณฑ์
 น้ำมันอื่น ๆ ในราคาเดิม เมื่อมีการประกาศราคาควบคุมใหม่ บริษัทน้ำมันที่เกี่ยวข้อง
 กับการผลิตและการค้าน้ำมันมีกำไรจากสต็อกน้ำมันเดิม ซึ่งผลกำไรอื่นเกิดจากสต็อก
 เดิมนั้นเป็นเงินส่วนหนึ่งของประชาชนที่ไม่ควรตกแก่บริษัทผู้ผลิตและผู้ค้าน้ำมัน เพราะ
 เป็นผลอันสืบเนื่องมาจากการกระทำของรัฐบาล จึงทำให้บริษัทเหล่านั้นมีกำไรเพิ่มขึ้น
 ซึ่งเป็นกำไรส่วนเกิน รัฐบาลจึงได้เก็บเงินดังกล่าวเป็นเงินกองทุนสำหรับรักษาระดับ
 ราคาน้ำมันเชื้อเพลิง ดังนั้น การกำหนดราคาโรงกลั่นและราคาจำหน่ายปลีกของ
 ผลิตภัณฑ์น้ำมันต่าง ๆ จึงเป็นดังนี้ (ดูตารางที่ ๑) ซึ่งเป็นราคาตั้งแต่วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์
 ๒๕๑๓

หลังจากการปรับราคาครั้งนี้แล้ว ในระยะต่อมาไม่มีการปรับราคาบ่อย ๆ
 เช่นเดิม เพราะรัฐบาลเริ่มเข้าใจในเรื่องน้ำมันมากขึ้น แม้ว่ากลุ่มโอเปคจะขึ้นราคา
 อีกหลายครั้งก็ตาม รัฐบาลได้ใช้วิธีแบ่งภาระส่วนหนึ่งเป็นของรัฐบาลโดยการลดภาษี
 เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๑๓ และวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๑๓ หรือโดยการให้เงินชดเชย
 เช่นในกรณีตั้งแต่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๓ เป็นต้นมา อีกส่วนหนึ่งรัฐบาลขอให้บริษัท
 คำน้ำมันรับภาระโดยการลดค่าการตลาดลงไปเรื่อย ๆ โดยรัฐบาลยังคงเก็บให้ลดลง
 ลดละ ๒ สตางค์ สำหรับน้ำมันเบนซิน และ ๓ สตางค์ สำหรับน้ำมันดีเซล เพราะ
 ได้ตระหนักว่าบริษัทค้าน้ำมันมีกำไรมากพอที่จะตัดกำไรลงมาได้อีก ในวันที่ ๑๔ ธันวาคม
 ๒๕๑๓ ได้ปรับราคาโรงกลั่นให้สูงขึ้นแต่ราคาขายปลีกยังคงเดิม โดยรัฐบาลได้ลดภาษีลง
 ราคาโรงกลั่นที่ปรับใหม่นี้เป็นดังนี้ (ดูตารางที่ ๑๐)

สำหรับแก๊สหุงต้มนั้น ก่อน พ.ศ. ๒๕๑๗ ราคาขายปลีกแก๊สหุงต้มของแต่ละบริษัทจะแตกต่างกันไปตามนโยบายการ ตลาดของโรงกลั่นและบริษัทผู้ค้าแก๊ส ซึ่งจะเป็นผู้กำหนดราคาขึ้นเอง แต่หลังจากวิกฤติการณ์น้ำมันทางราชการก็เริ่มควบคุมราคาขายปลีกแก๊สหุงต้ม เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗ ดังนี้

ขนาดบรรจุกิโลกรัม	หน่วย : บาท/ถัง	ราคาขายปลีก
๑๒		๕๕
๑๘.๕		๖๗
๑๕		๕๕ - ๖๕
๒๕		๑๐๓
๔๕		๑๖๕ - ๑๘๐
๔๗		๒๐๐
๕๐		๑๘๐ - ๒๐๐

การ กำหนดราคาครั้งแรกได้กำหนดราคาขายปลีกสูงสุดแตกต่างกันไปตามตราของแก๊สหุงต้ม ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๑๗ คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้กำหนดราคาขายปลีกใหม่ให้เท่ากันทุกตรา ดังนี้

ขนาดถึง เล็กบรรจุ ๑๒, ๑๘.๕ และ ๑๕ กิโลกรัม ขายปลีกกิโลกรัมละ ๔.๕๓ บาท

ขนาดถึงใหญ่บรรจุ ๔๕, ๔๗ และ ๕๐ กิโลกรัม ขายปลีกกิโลกรัมละ ๘ บาท

หลังจากที่รัฐบาลได้ประกาศควบคุมราคา เมื่อวันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๗ เป็นต้นมา ราคาควบคุมนั้นได้ใช้เป็นราคาจำหน่ายของสถานีบริการน้ำมันเรื่อยมา จนกระทั่งวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๒๐ จึงได้มีการ เปลี่ยนแปลงราคาใหม่ดังนี้ (ดูตารางที่ ๑๑)

ในรอบปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ถึงแม้ว่ากลุ่มประเทศโอเปกไม่มีการประกาศขึ้นราคาน้ำมัน แต่ประเทศไทยยังคงประสบกับภาวะการขาดแคลนน้ำมัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ

ขาดแคลนน้ำมันได้ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นตั้งแต่ระยะกลางปีเป็นต้นมา เพราะน้ำมันเชื้อเพลิง ๒ ชนิด ที่โรงแยกที่สุดคือ น้ำมันดีเซลหมุนเร็วซึ่งใช้ในการขนส่งและคมนาคมส่วนใหญ่ ส่วนน้ำมันเตาใช้ป้อนโรงงานของโรงเครื่องจักรไฟฟ้าและโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากความต้องการใช้ภายในประเทศเพิ่มขึ้นในอัตราค่อนข้างสูง จึงทำให้ต้องสั่งผลิตเพิ่มน้ำมันเชื้อเพลิงทั้ง ๒ ชนิด เข้ามาจำนวนมาก สำหรับการเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันภายในประเทศปี พ.ศ. ๒๕๒๐ นั้น รัฐบาลมีนโยบายที่จะแก้ไขปัญหาดูแลการค้าและดูแลการชำระเงินของประเทศ จึงได้ประกาศขึ้นภาษีน้ำมันเฉพาะน้ำมันเบนซินชนิดพิเศษและชนิดธรรมดาจากอัตราเดิมลดละ ๑.๑๑ บาท เป็นลดละ ๑.๕๑ บาท ซึ่งผลจากการขึ้นภาษีน้ำมันในครั้งนี้ทำให้ราคาขายปลีกน้ำมันเบนซินเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๑๔.๖ คือ น้ำมันเบนซินชนิดพิเศษเพิ่มจากลดละ ๔.๒๒ บาท เป็นลดละ ๔.๕๘ บาท และน้ำมันเบนซินชนิดธรรมดาเพิ่มจากลดละ ๑.๕๑ บาท เป็นลดละ ๔.๖๘ บาท ส่วนผลิตภัณฑ์น้ำมันชนิดอื่น ๆ ยังคงขายในราคาเดิม จึงทำให้เกิดภาวะการขาดแคลนน้ำมันบางชนิดโดยเฉพาะน้ำมันดีเซลและน้ำมันเตา เป็นต้น

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ กลุ่มประเทศโอเปคได้ประกาศขึ้นราคาน้ำมันดิบสูงขึ้นจากเดิมประมาณร้อยละ ๑๔.๕ โดยขึ้นเป็นระยะ ๆ ทุกสามเดือน รัฐบาลจึงได้ประกาศปรับราคาน้ำมันเพิ่มขึ้น โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๒๒ (ดูตารางที่ ๑๖)

ถึงแม้จะได้มีการปรับราคาเพิ่มขึ้นแล้วก็ตาม แต่ปัญหาการขาดแคลนน้ำมันซึ่งได้เริ่มตั้งแต่กลางปี พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นต้นมา และทวีความรุนแรงในช่วงปลายปี พ.ศ. ๒๕๒๑ ก็ยังไม่มีความแนวโน้มว่าจะคลี่คลายไปในทางที่ดี แคกซ์ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นในช่วงต้นปี พ.ศ. ๒๕๒๒ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเดือนกุมภาพันธ์และมีนาคม ได้เกิดการขาดแคลนน้ำมันดีเซลและน้ำมันเตาอย่างรุนแรง ถึงกับมีการกักตุนและซื้อขายกันในตลาดมืดซึ่งมีราคาสูงกว่าทางการควบคุม อันเป็นผลมาจากวิกฤตการณ์ทางการเมืองของประเทศอิหร่าน จึงทำให้ราคาน้ำมันดิบขึ้นราคาตามกล่มประเทศโอเปคเลยเสนอขึ้นไว้เป็นช่วง ๆ ไม่ได้ เนื่องจากราคาน้ำมันดิบไหวตัวสูงขึ้นมาเรลดละ ๑ ดอลลาร์สหรัฐในตลาดมืด เมื่อเทียบกับราคาปกติขึ้นประมาณ ๑-๒ ดอลลาร์สหรัฐ เท่านั้น

ถึงแม้รัฐบาลได้เตรียมมาตรการป้องกันน้ำมันขาดแคลนโดยการติดต่อบริษัทค้าน้ำมันจากประเทศต่าง ๆ เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน อินโดนีเซีย มาเลเซีย และ สิงคโปร์ เป็นต้น แต่ที่ประสบปัญหาหลายประการทั้งในด้านการจัดซื้อและการขนส่งน้ำมันจากประเทศเหล่านี้ และที่สำคัญที่สุดคือการที่รัฐบาลประกาศขึ้นราคาน้ำมัน เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2522 เป็นการประกาศขึ้นราคาขายปลีกหน้าสถานีบริการเฉพาะกรุงเทพมหานครเท่านั้น ทำให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในต่างจังหวัดไม่กล้าตัดสินใจกำหนดราคาขายปลีกว่าจะให้ขายในราคาเท่าใด นอกจากนี้เมื่อราคาน้ำมันดิบสิงคโปร์มีแนวโน้มสูงขึ้น ทางโรงกลั่นต้องการให้ปรับราคาโรงกลั่นให้สูงขึ้น จึงทำให้เกิดภาวะขาดแคลนน้ำมันในช่วงดังกล่าว และเพื่อแก้ปัญหารัฐบาลจึงได้ประกาศขึ้นราคาน้ำมันอีกครั้งในวันที่ 14 กรกฎาคม 2522 ราคาควบคุมใหม่จึงเป็นดังนี้ (ดูตารางที่ 13)

จากราคาที่ประกาศขึ้นราคานี้จะเห็นได้ว่าอัตราค่าเพิ่มเฉลี่ยเมื่อเปรียบเทียบกับราคาเดิมแล้วได้เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 58.20 ซึ่งนับว่าสูงมากจึงก่อให้เกิดผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง การขึ้นราคาครั้งนี้เป็นการปรับราคาให้สูงขึ้นตามราคาน้ำมันดิบของกลุ่มโอเปกซึ่งได้ขึ้นราคาไปแล้วเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2522 นั้นเอง

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา รัฐบาลได้ปรับราคาน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมันในประเทศ 4 ครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากราคาน้ำมันดิบจากกลุ่มโอเปกเพิ่มขึ้นมากโดยเฉพาะน้ำมันดิบ **ARABIAN LIGHT** จากประเทศซาอุดีอาระเบีย ซึ่งประเทศไทยต้องนำเข้าเป็นส่วนใหญ่มีราคาสูงขึ้นจาก 18.00 ดอลลาร์สหรัฐต่อบาเรล ในเดือนพฤศจิกายน 2522 เป็น 26 และ 28 ดอลลาร์สหรัฐต่อบาเรล ในเดือนมกราคมและเมษายน 2523 ตามลำดับ การปรับราคาครั้งแรกในแรกในปีนี้ ในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2523 รัฐบาลได้ประกาศ ขึ้นราคาควบคุมดังต่อไปนี้ (ดูตารางที่ 14)

จากการขึ้นราคาในครั้งนี้ได้ส่งผลกระทบต่ออย่างมาก ราคาสินค้าต่าง ๆ ได้ฉวยโอกาสขึ้นราคา ทำให้ค่าครองชีพทั่วไปสูงขึ้นไม่สัมพันธ์กับรายได้ ซึ่งก่อให้เกิดความเดือดร้อนโดยทั่วไปซึ่งส่งผลทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลยุคนั้นต้องสั่นคลอนในที่สุดรัฐบาลถึงกับลาออก เมื่อรัฐบาลใหม่เข้ามาบริหารประเทศจึงรีบดำเนินการแก้ไขภาวะการตึงเครียดด้านน้ำมัน โดยลดราคาขาย

ปลีคน้ำมันก๊าด ดีเซล และแก๊สหุงต้ม ลงประมาณร้อยละ 15.05, 11.7 และ 14.0 ตามลำดับ และลดภาษีน้ำมันก๊าดและแก๊สหุงต้มจากร้อยละ 15.5 และ 5.05 เหลือร้อยละ 6.8 และถึงละ 0.0001 บาท ตามลำดับ โดยในวันที่ 19 มีนาคม 2523 รัฐบาลได้ประกาศราคาใหม่ดังนี้ (ดูตารางที่ 15)

ต่อมาในวันที่ 9 พฤษภาคม 2523 ได้ปรับราคาออกจากโรงกลั่นทุกผลิตภัณฑ์ขกเว้นน้ำมันก๊าด แก๊สหุงต้ม และขางมะตอย และในวันที่ 23 เดือนเดียวกันได้ปรับราคาออกจากโรงกลั่นของน้ำมันก๊าดและแก๊สหุงต้ม ดังนั้น ราคาควบคุมในประเทศจึงเป็นดังนี้ (ดูตารางที่ 16)

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของราคาควบคุมดังกล่าวตั้งแต่เริ่มแรก จะเห็นว่า ก่อนวิกฤติการณ์น้ำมันครั้งแรกในปี พ.ศ. 2517 ราคาขายปลีคน้ำมันชนิดต่าง ๆ มีความแตกต่างกันไม่มากนัก แต่หลังจากนั้นจนถึงปัจจุบันความแตกต่างระหว่างราคาน้ำมันเบนซินกับน้ำมันดีเซลหมุนเร็วมีมากกว่าเดิม ซึ่งขึ้นอยู่กับโครงสร้างของราคาผลิตภัณฑ์น้ำมันแต่ละประเภท ดังจะกล่าวไ้ทราบในตอนต่อไป

หลักการในการกำหนดราคา

ผู้เขียนได้กล่าวไว้ทราบถึงความเป็นมาของการควบคุมราคารวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของราคาที่กำหนดในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับการขึ้นราคาน้ำมันที่ออกจากโรงกลั่นและราคาขายปลีก ส่วนหลักการนั้นมีดังต่อไปนี้

การกำหนดราคาจากโรงกลั่น¹ ซึ่งการกำหนดราคา ณ จุดนี้ จะพิจารณาจากต้นทุนการผลิตของผลิตภัณฑ์น้ำมันจากโรงกลั่น โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมแก่โรงกลั่นและประชาชนผู้ใช้น้ำมันโดยทั่วไป ส่วนวิธีการกำหนดราคาโรงกลั่นนั้นนับตั้งแต่ในอดีตมีการเปลี่ยนแปลงด้วยกันหลายวิธี ดังจะกล่าวเป็นไปตามลำดับดังต่อไปนี้

¹ จากการศึกษาสัมภาษณ์

ราคาที่กำหนดขึ้นเป็นครั้งแรก เป็นราคาที่ทางรัฐบาลได้ทำสัญญาตกลงกับบริษัท
 โรงกลั่นน้ำมันไทย จำกัด และบริษัท ชัมมิทอินดัสเตรียล จำกัด ในการกำหนดราคาครั้งนั้น
 ได้ใช้ราคาน้ำมันที่กลั่นแล้วตามราคา เอฟ.โอ.บี. ปูเลาบูกรม ที่สิงคโปร์ ณ อุณหภูมิ 60
 องศาฟาเรนไฮต์ บวกกับค่าระวางตามอัตรา เอ.เอฟ.อาร์.เอ. (AVERAGE FREIGHT
 RATE ASSESSMENT) ค่าประกันภัยตามแบบมาตรฐานของลloyd และค่าการรื้อไหล่
 ระหว่างทาง (อัตราสูงสุดให้ถือมาตรฐาน 0.5 ของราคา ซี.ไอ.เอฟ. กรุงเทพมหานคร)
 โดยใช้ผลเฉลี่ยของตัวเลขแต่ละรายการข้างต้น 6 เดือน จากเดือนตุลาคม 2512 ถึงเดือน
 มีนาคม 2513 เมื่อผลรวมเป็นเท่าไรแล้ว จึงแปลงค่าเงินดอลลาร์สหรัฐเป็นเงินบาทไทย
 ในอัตราแลกเปลี่ยนการโอนเงินทางโทรเลขประจำวันที่ 1 ของเดือนถัดไป จากงวด 6 เดือน
 ดังกล่าว ราคาที่ได้ให้ถือเป็นราคาที่โรงกลั่นในขณะนั้น เมื่อราคาโรงกลั่นที่สิงคโปร์เปลี่ยนไป
 ก็ให้ถือเอาราคาที่เปลี่ยนไปนั้นปรับราคาโรงกลั่นภายในประเทศแต่ต้องได้รับอนุมัติจากรัฐบาล
 ต่อมาในปี พ.ศ. 2514 ราคาน้ำมันดิบได้เพิ่มสูงขึ้นรัฐบาลจึงให้บริษัทขึ้นราคาโรงกลั่นประมาณ
 ลิตรละ 9 - 11 สตางค์ สุดแต่นิตของผลิตภัณฑ์และได้เปลี่ยนสูตรในการคำนวณใหม่ เพื่อใช้
 คำนวณใหม่ในช่วงตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2514 ถึงวันที่ 30 มิถุนายน 2516 โดยตัดรายการค่า
 รื้อไหล่และค่าประกันภัยออก ดังนั้น สูตรในการกำหนดราคาจึงเป็นผลบวกของราคาน้ำมันจาก
 โรงกลั่นในราคา เอฟ.โอ.บี. ปูเลาบูกรม สิงคโปร์ และค่าระวางเท่านั้น และนับตั้งแต่ปี พ.ศ.
 2516 เป็นต้นมา การกำหนดราคาที่โรงกลั่นได้ตัดค่าระวางออก ดังนั้น ราคา ณ โรงกลั่น
 จึงกำหนดจากราคาน้ำมันจากโรงกลั่นปูเลาบูกรมเพียงอย่างเดียว ในราคา เอฟ.โอ.บี. แต่
 ในบางครั้งราคาที่โรงกลั่นจะต่ำกว่าราคา เอฟ.โอ.บี. ปูเลาบูกรม สิงคโปร์ เช่นในการขึ้น
 ราคาที่โรงกลั่นเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2517 ได้ใช้ราคา เอฟ.โอ.บี. ปูเลาบูกรม สิงคโปร์
 สร้อยละ 5 สำหรับน้ำมันเชื้อเพลิงทุกชนิดยกเว้นน้ำมันดีเซลหมุนเร็ว เนื่องจากในขณะนั้นมีการ
 การขาดแคลนน้ำมันดีเซล จึงเกรงว่าราคาโรงกลั่นจะสูงไม่พอที่จะชักจูงให้บริษัทค้าน้ำมันสั่ง
 น้ำมันดีเซลเข้ามาภายในประเทศต่อมาในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช กับต้นสมัย
 รัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ราคาที่โรงกลั่นได้กำหนดต่ำกว่าราคา เอฟ.โอ.บี.
 ปูเลาบูกรม สิงคโปร์ บางเล็กน้อย แต่ตอนปลายสมัยรัฐบาลนี้ การปรับราคาโรงกลั่นในวันที่
 1 กันยายน 2520 นั้นได้ใช้ราคาเฉลี่ย เอฟ.โอ.บี. ของ 3 บริษัทที่สิงคโปร์ อันได้แก่ บริษัท
 เชลล์ (ที่ปูเลาบูกรม) บริษัท เอสโซ่ และบริษัท SINGAPORE PETROLEUM CO., LTD (SPC)

เป็นหลักในการกำหนดราคาโรงกลั่นในประเทศ แต่ในการกำหนดราคาโรงกลั่นที่ได้ปฏิบัตินั้น ปรากฏว่าได้หักลิตรละ 3 สตางค์ จากน้ำมันเบนซินและน้ำมันก๊าดจากราคาเฉลี่ย ของราคา เอฟ.โอ.บี. แต่เพิ่มราคาลิตรละ 3.5 สตางค์ ให้แก่น้ำมันเตา และในวันที่ 31 มกราคม 2522 การกำหนดราคาโรงกลั่นยังคงใช้ราคา เอฟ.โอ.บี. สิงคโปร์ ยกเว้นน้ำมันดีเซลและ น้ำมันเตาใช้ราคา ซี.ไอ.เอฟ. จนกระทั่งถึงวันที่ 1 พฤษภาคม 2522 ได้เปลี่ยนแปลงวิธีการ กำหนดราคาโรงกลั่นเป็นราคา ซี.ไอ.เอฟ. โดยกำหนดให้ โอ. เท่ากับ 0.124 ของ ซี.ไอ.เอฟ. และบวกค่าน้ำมันสูญเสียระหว่างทาง (OCEAN LOSS) อีก 0.5 ของ ซี.ไอ.เอฟ. และใช้วิธีนี้มาตลอด จนกระทั่งถึงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2523 จึงได้เปลี่ยนมา ใช้ราคา เอฟ.โอ.บี. เนื่องจากพิจารณาเห็นว่า การกำหนดราคาเช่นนั้น ทำให้โรงกลั่นได้ กำไรมากเกินไป ต่อมาในวันที่ 9 พฤษภาคม 2523 มีการปรับราคาโรงกลั่นในประเทศจาก วิธีเดิม มาใช้ราคา เอฟ.โอ.บี. ต่ำสุดของโรงกลั่น 5 บริษัท อันได้แก่ บริษัท เชลล์ฯ, บริษัท เอสโซ่ฯ, โมบิล, บีพี, และเอสพีซี ซึ่งต่อมาปรากฏว่า บริษัทโรงกลั่นน้ำมันไทย จำกัด และบริษัท ซัมมิทอินดัสเตรียล จำกัด (ปานามา) ได้ร้องเรียนว่า การกำหนดราคาดังกล่าว ไม่เป็นธรรม เพราะเป็นการกำหนดให้ราคา ณ โรงกลั่น ไปผูกพันกับราคาประกาศต่ำสุดแต่ อย่างเดียว ซึ่งเป็นผลทำให้บริษัทต้องประสบผลขาดทุน ดังนั้น ในวันที่ 6 สิงหาคม 2523 รัฐบาลจึงได้เปลี่ยนวิธีการกำหนดราคาใหม่ โดยใช้ค่าเฉลี่ยของราคาประกาศสิงคโปร์ ซึ่ง ประกาศโดย 5 บริษัทดังกล่าว ในการกำหนดราคา ณ โรงกลั่น ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่ได้ยึดถือปฏิบัติมาจนกระทั่งปัจจุบัน

ในการเปลี่ยนแปลงวิธีการคำนวณและการกำหนดราคาโรงกลั่นนั้น เป็นการกระทำ โดยคณะกรรมการนโยบายน้ำมัน ซึ่งขึ้นอยู่กับ การเสนอแนะของเจ้าหน้าที่และความเห็นของ รัฐมนตรีในคณะรัฐบาล ซึ่งอาจอ้างได้ว่าเป็นการกระทำที่เหมาะสมกับสถานการณ์

ในด้าน การกำหนดราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิงนั้น เมื่อได้กำหนดราคาที่ โรงกลั่นของน้ำมันเชื้อเพลิงมาก่อนที่จะจำหน่ายให้แก่บริษัทค้าน้ำมัน ณ จุดนี้ รัฐบาลได้จัด เก็บภาษีน้ำมัน ภาษีการค้า และเทศบาลจากบริษัทค้าน้ำมัน การที่รัฐบาลจัดเก็บภาษีที่

โรงกลั่นนั้น เนื่องจากสะดวกในการจัดเก็บ ดังนั้น ราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิงในระยะแรก เป็นผลรวมของราคาที่โรงกลั่น ภาษีน้ำมัน ภาษีการค้าและเทศบาล และค่าการตลาด เช่นการกำหนดราคาขายปลีกผลิตภัณฑ์น้ำมัน เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2516 ดังนี้

หน่วย : บาท/ลิตร

ประเภทน้ำมัน	ราคา	ภาษีน้ำมัน	ภาษีการค้า	ค่าการตลาด	ราคา
	ที่โรงกลั่น		และเทศบาล		จำหน่าย
	ไม่รวมภาษี				ปลีก
เบนซินพิเศษ	1.0259	1.30	0.1354	0.5487	3.01
เบนซินธรรมดา	0.8869	1.30	0.1273	0.5058	2.82
เจ.พี.	1.0497	0.33	0.0383	-	-
ภาค	1.0497	0.33	0.0803	0.32	1.78
ดีเซลหมุนเร็ว	0.9352	0.12	0.0614	0.2929	1.60
ดีเซลหมุนช้า	0.8631	0.12	0.0572	0.2929	1.53
เตา 450	0.5280	0.04	0.0095	-	-
เตา 650	0.4787	0.04	0.0092	-	-

เห็นได้ว่าการกำหนดราคาขายปลีกขึ้นอยู่กับกำหนดค่าการตลาด ภาษีน้ำมัน ภาษีการค้าและเทศบาล ซึ่งแต่ละรายการมีความสำคัญอย่างไรจะได้กล่าวดังต่อไปนี้

ค่าการตลาด การกำหนดราคาขายปลีกขึ้นอยู่กับกำหนดค่าการตลาดสำหรับน้ำมันเชื้อเพลิงประเภทต่าง ๆ หลังจากที่มีวิกฤติการณ์น้ำมันในปี พ.ศ. 2516 ค่าการตลาดของน้ำมันเชื้อเพลิงที่คณะกรรมการหรือคณะทำงานต่าง ๆ กำหนดให้นั้นลดลงจากเดิมตามลำดับในการเปลี่ยนแปลงราคาขายปลีกทุกครั้ง ดังจะแสดงให้เห็นดังต่อไปนี้

ผลการตลาดเมื่อ

หน่วย : บาท/ลิตร

<u>ประเภทน้ำมัน</u>	<u>1มี.ธ.14</u>	<u>4ก.ค.16</u>	<u>27ก.พ.17</u>	<u>23ต.ค.17</u>	<u>2มี.ค.20</u>	<u>1ก.ธ.20</u>
เบนซินพิเศษ	0.5435	0.5393	0.5432	0.4774	0.3986	0.3994
เบนซินธรรมดา	0.5050	0.5088	0.5087	0.4457	0.3730	0.3602
น้ำมันก๊าด	0.3184	0.3172	0.3180	0.2942	0.2844	0.2829
ดีเซลหมุนเร็ว	0.2926	0.2589	0.2920	0.2598	0.2842	0.2880
ดีเซลหมุนช้า	0.2944	0.2978	0.2953	0.2624	0.2540	0.1903
เตา 450	-	-	-	-	-	-
เตา 600	-	-	0.1981	0.1665	0.0777	0.0758
เตา 1,200	-	-	0.2022	0.1781	0.0772	0.0766
เตา 1,500	-	-	0.1943	0.1771	0.0801	0.0823

ที่มา : กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

อย่างไรก็ตาม ในการปรับปรุงค่าการตลาด เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.
2523 ได้กำหนดค่าการตลาดที่เพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์น้ำมันเชื้อเพลิงในเขตกรุงเทพมหานครดังนี้

	<u>เบนซินพิเศษ</u>		หน่วย : บาท/ลิตร	
	<u>เชลล์</u>	<u>เอสโซ่</u>	<u>ชัยมิตร</u>	<u>กาลเท็กซ์</u>
ราคา ณ คลังกรุงเทพฯ	๘.๘๕๕	๘.๘๐	๘.๖๓	๘.๘๐
ส่วนลด	๐.๒๗๘	๐.๒๗	๐.๑๕	๐.๒๗
ส่วนลดเงินสด	๐.๐๕๐	-	-	-
ส่วนลดพิเศษ	๐.๐๘๐	-	-	-
ราคาจำหน่ายจากบริษัท	๘.๔๕๐	๘.๕๓	๘.๔๘	๘.๕๓
ค่าขนส่งถึงปั้ม	๐.๐๒๘	๐.๐๐๘	๐.๐๒๘	-
ราคาสุทธิถึงปั้ม	๘.๕๒	๘.๕๓๘	๘.๕๐๘	๘.๕๓
ราคาขายปลีก	๘.๘๐	๘.๘๐	๘.๘๐	๘.๘๐
ค่าการตลาดที่ปั้มรับปัจจุบัน	๐.๒๘	๐.๒๖๖	๐.๒๘๑	๐.๒๗
ค่าการตลาดเดิม	๐.๒๘๕	๐.๒๓	๐.๒๒	๐.๒๓
ค่าการตลาดที่บริษัทเพิ่มให้ปั้ม	๐.๐๓๕	๐.๐๓๖	๐.๐๓๑	๐.๐๘
ค่าการตลาดที่รัฐบาลเพิ่มให้ปั้ม	๐.๐๘	๐.๐๘	๐.๐๘	๐.๐๘

ที่มา: กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

เบนซินขรรรรมกา

	หน่วย : บาท/ลิตร			
	<u>เชลล์</u>	<u>เอสโซ่</u>	<u>หิ้มมัท</u>	<u>ลาดเทกซ์</u>
ราคา ณ คลังกรุงเทพา	๘.๒๓๐	๘.๒๒	๘.๑๕	๘.๒๒
ส่วนลด	๐.๑๖๘	๐.๒๕	๐.๑๕	๐.๒๘
ส่วนลดเงินสด	๐.๐๕๐	-	-	-
ส่วนลดพิเศษ	๐.๐๘๐	-	-	-
ราคาจำหน่ายจากบริษัท	๘.๘๓๒	๘.๐๑	๘.๘๐	๘.๐๒
ค่าขนส่งถึงปั้ม	๐.๐๒๘	๐.๐๐๘	๐.๐๒๘	-
ราคาสุทธิถึงปั้ม	๘.๐๐๕	๘.๐๑๘	๘.๐๒๘	๘.๐๒
ราคาขายปลีก	๘.๒๒	๘.๒๒	๘.๒๒	๘.๒๒
ค่าการ ตลาดที่ปั้มรับในปีปัจจุบัน	๐.๒๕๕	๐.๒๘๒	๐.๒๓๑	๐.๒๘
ค่าการ ตลาดเคิม	๐.๒๒	๐.๒๑	๐.๑๖	๐.๒๐
ค่าการ ตลาดที่บริษัทเพิ่มให้ปั้ม	๐.๐๓๕	๐.๐๓๖	๐.๐๓๑	๐.๐๘
ค่าการ ตลาดที่รัฐบาลเพิ่มให้ปั้ม	๐.๐๘๐๘	๐.๐๘๐๘	๐.๐๘๐๘	๐.๐๘๐๘

ที่มา : กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

ที่ดินหมื่นไร่

	ที่ดินหมื่นไร่		หน่วย : บาท/ลิตร	
	เชลล์	เอสโซ่	หีบมิตร	ศาลเทกซ์
ราคา ณ คลังกรุงเทพฯ	๖.๕๗	๖.๕๘	๖.๕๗	๖.๕๘
ส่วนลด	๐.๑๘๘	๐.๑๗	๐.๐๒	๐.๑๕
ส่วนลดเงินสด	๐.๐๓๐	-	-	-
ส่วนลดพิเศษ	๐.๐๕๐	-	-	-
ราคาจำหน่ายจากบริษัท	๖.๓๘๖	๖.๓๓	๖.๕๕	๖.๓๘
ค่าขนส่งถึงปั้ม	๐.๐๒๘	๐.๐๖	๐.๐๒๘	-
ราคาสุทธิถึงปั้ม	๖.๓๗	๖.๓๙	๖.๕๗๘	๖.๓๘
ราคาขายปลีก	๖.๕๘	๖.๕๘	๖.๕๘	๖.๕๘
ค่าการ ตลาดที่ปั้มรับปัจจุบัน	๐.๑๗	๐.๑๕	๐.๐๒๐	๐.๑๕
ค่าการ ตลาดเดิม	๐.๑๒๕	๐.๑๑๕	๐.๐๒๕	๐.๑๒
ค่าการ ตลาดที่บริษัทเพิ่มให้ปั้ม	๐.๐๘๕	๐.๐๓๕	(๐.๐๐๘)	๐.๐๓
ค่าการ ตลาดที่รัฐบาลเพิ่มให้ปั้ม	๐.๐๕	๐.๐๕	๐.๐๕	๐.๐๕

ที่มา : กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

ดีเซลหมุนช้า

			หน่วย : บาท/ลิตร	
	<u>เชลล์</u>	<u>เอสโซ่</u>	<u>ซีเอ็มที</u>	<u>คาลเท็กซ์</u>
ราคา ณ คลังกรุงเทพฯ	๖.๒๗	๖.๒๗	-	๖.๒๗
ส่วนลด	๐.๐๕	๐.๑๑	-	๐.๐๖
ส่วนลดเงินสด	๐.๐๓	-	-	-
ส่วนลดพิเศษ	-	-	-	-
ราคาจำหน่ายจากบริษัท	๖.๑๙	๖.๐๖	-	๖.๒๐
ราคาขนส่งถึงปั๊ม	๐.๐๒๘	๐.๐๒	-	-
ราคาสุทธิถึงปั๊ม	๖.๑๖๒	๖.๐๘	-	-
ราคาขายปลีก	๖.๒๗	๖.๒๗	๖.๒๗	๖.๒๗
ค่าการตลาดที่ปั๊มรับปัจจุบัน	๐.๐๙๑	๐.๐๙	-	๐.๐๖
ค่าการตลาดเดิม	๐.๐๘๕	๐.๐๘๕	-	-
ค่าการตลาดที่บริษัทเพิ่มให้ปั๊ม	๐.๐๐๖	๐.๐๐๕	-	-
ค่าการตลาดที่รัฐบาลเพิ่มให้ปั๊ม	๐.๐๑๘๖	๐.๐๑๘๖	๐.๐๑๘๖	๐.๐๑๘๖

ที่มา : กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

องค์ประกอบของราคาขายปลีกที่สำคัญอันหนึ่งคือ ภาษีน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน และภาษีการค้าและเทศบาล เนื่องจากการคำนวณภาษีการค้าและเทศบาลทำได้ยากมากจึงทำได้เพียงการประมาณตัวเลขเท่านั้น และเพื่อให้การจัดเก็บภาษีน้ำมันขึ้นอยู่ด้วยหน่วยงานเดียวคือกรมสรรพสามิต จึงได้นำเอาภาษีการค้าและเทศบาลรวมในภาษีน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน โดยเก็บเป็นภาษีน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมันแต่อย่างเดียว

การกำหนดราคาที่โรงกลั่นและลดภาษีเพื่อตรึงราคาขายปลีกเมื่อวันที่

๑๔ ธันวาคม ๒๕๑๗

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การกำหนดราคาที่ใช้โรงกลั่นและลคภาชีเพื่อคริงราคาขายปลีก เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2517

หน่วย : บาท/ลิตร ๓ ๘๖ ฟ.

<u>ประเภทน้ำมัน</u>	<u>ราคาที่ใช้โรงกลั่น</u>	<u>ภาชีน้ำมัน</u>	<u>ภาชีการคว</u> <u>และเทศบาล</u>	<u>ภาชีการตลาด</u>	<u>ราคาขายปลีก</u>	<u>ราคาขายส่ง</u>
เบนซินพิเศษ	2.1159	0.9300	0.1401	0.4340	3.62	-
เบนซินธรรมดา	1.8744	0.9300	0.1290	0.4966	3.43	-
ดีเซลหมุนเร็ว	1.8821	0.1700	0.0944	0.2635	2.41	-
ดีเซลหมุนช้า	1.7587	0.2200	0.0910	0.2603	2.33	-
เตา 600	1.6591	0.2200	0.0864	0.0864	2.26	-
เตา 1,200	1.3964	0.0010	-	-	-	1.49
เตา 1,500	1.3564	0.0010	-	-	-	1.46
เตา 1,500	1.3433	0.0010	-	-	-	1.44

ที่มา : กรมการค้ำภายใน กระทรวงพาณิชย์

ในการกำหนดราคาครั้งใหม่ จะเห็นว่ารัฐบาลปรับปรุง (ส่วนใหญ่ไปในทางลด) ภาชนะน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมันดังนี้

ประเภทน้ำมัน	ภาชนะน้ำมัน		หน่วย บาท/ลิตร เพิ่ม(+) <u>หรือลด(-)</u>
	23 ตุลาคม 2517-	18 ธันวาคม 2517	
เบนซินพิเศษ	1.10	0.93	0.17
เบนซินธรรมดา	1.10	0.93	0.17
กาด	0.13	0.17	0.04
ดีเซลหมุนเร็ว	0.03	0.22	0.08
ดีเซลหมุนช้า	0.03	0.22	0.08
เตา	0.02	0.0010	0.0190

เนื่องจากการลดภาชนะน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมัน สำหรับน้ำมันเตาไม่เพียงพอในการ ครึ่งราคาขายส่งน้ำมันเตา รัฐบาลจึงได้ลดค่าการตลาดลง ดังนี้

ประเภทน้ำมัน	ค่าการตลาด		หน่วย บาท/ลิตร เพิ่ม(+) <u>หรือลด(-)</u>
	23 ตุลาคม 2517	18 ธันวาคม 2517	
เตา 600	0.1393	0.0926	0.0467
เตา 1,200	0.1516	0.1026	0.0490
เตา 1,500	0.1455	0.0957	0.0498

ในปี พ.ศ. 2519 รัฐบาลมีนโยบายที่จะไม่ขึ้นราคาขายปลีกน้ำมันสำเร็จรูปจึง ต้องลดเศษส่วนต่าง ของราคาน้ำมันที่สูงขึ้นให้แก่บริษัทค้าน้ำมัน โดยรัฐบาลได้จ่ายเงิน ชดเชยตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2519 จนถึงวันที่ 30 เมษายน 2519 ซึ่งทำให้ รัฐบาลต้องจ่ายเงินเป็นจำนวนทั้งสิ้นโดยเฉลี่ยประมาณ 100 ล้านบาทต่อเดือน ซึ่งอัตรา การชดเชยส่วนต่างของราคาน้ำมันเป็นดังนี้¹

¹ ศิววงศ์ จังคศิริ ปัญหาน้ำมันกับการเมืองในประเทศไทย หลังวิกฤติภาชนะน้ำมัน ปี 2522 หน้า 84-85

หน่วย : สตางค์/ลิตร

ประเภทน้ำมัน

อัตราการชดเชย

เบนซินพิเศษ	14.93
เบนซินธรรมดา	14.84
ดีเซลหมุนเร็ว	17.58
ดีเซลหมุนช้า	17.30
เตา 600 ที่ขายให้แก่การไฟฟ้า	12.73
เตา 600 ที่ขายให้ผู้อื่น ๆ	11.23
เตา 1,200 ที่ขายให้แก่การไฟฟ้า	12.01
เตา 1,200 ที่ขายให้ผู้อื่น ๆ	10.51
เตา 1,500 ที่ขายให้แก่การไฟฟ้า	11.77
เตา 1,500 ที่ขายให้ผู้อื่น ๆ	10.27
กาด	13.31

ต่อมาในวันที่ 31 มกราคม 2522 รัฐบาลได้ประกาศขึ้นราคาขายปลีกและราคา
 ที่ออกจากโรงกลั่นร้อยละ 9 - 17 และร้อยละ 10 ตามลำดับ โดยเพื่อราคาขายปลีกไว้ให้
 มีกองทุนน้ำมันพอที่จะชดเชยให้แก่โรงกลั่นในช่วงหลังของปี เพื่อไม่ต้องปรับราคาขายปลีกไป
 จนสิ้นปี พร้อมกันนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการเก็บภาษีน้ำมันจากที่เคยเก็บตามสภาพเป็นเก็บ
 ตามมูลค่าและตามสภาพแล้วแต่จำนวนใดจะมากกว่า โดยเก็บภาษีสรรพสามิตและภาษีเทศบาล
 เป็นร้อยละของราคาขายปลีกดังนี้ น้ำมันเบนซินร้อยละ 41.41 น้ำมันกาดและน้ำมันดีเซลร้อยละ
 9.09 แก๊สหุงต้มและยางมะตอยร้อยละ 5.05 ส่วนน้ำมันเตายังคงเก็บตามสภาพคือลิตรละ 0.001
 ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2522 ในไตรมาสที่สอง กลุ่มประเทศโอเปกได้ขึ้นราคาน้ำมันดิบสูงกว่า
 ที่เคยประกาศไว้เดิม โดยขึ้นสูงเท่ากับที่ประกาศว่าจะจะเป็นราคาสำหรับไตรมาสที่สี่ รัฐบาลจึง
 ต้องขึ้นราคาน้ำมันที่ออกจากโรงกลั่นและจ่ายเงินชดเชยออกจากกองทุน โดยคงราคาขายปลีก
 ไว้ ในไตรมาสที่สาม กลุ่มประเทศโอเปกขึ้นราคาน้ำมันดิบกว่าร้อยละ 23.7 ทำให้รัฐบาล
 ต้องตัดสินใจขึ้นราคาน้ำมันที่ออกจากโรงกลั่นและราคาขายปลีกเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2522

นอกจากนั้นมีการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีน้ำมันภาคและดีเซลจากร้อยละ 9.09 เป็นร้อยละ 15.15 ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลได้ขึ้นราคาเพื่อไว้ประมาณร้อยละ 10 เพื่อชดเชยการขึ้นน้ำมันเตาของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต และป้องกันการขาดแคลนน้ำมันภายในประเทศ และเตรียมไว้หากต้องมีการเปลี่ยนแปลงราคาที่โรงกลั่นในครั้งหลังของปี

ต่อมาได้เกิดวิกฤติการณ์น้ำมันครั้งที่ 2 ในช่วงปลายปี 2522 และต้นปี 2523 ราคาน้ำมันดิบได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก คือเพิ่มขึ้นจากปี 2521 ร้อยกว่าเปอร์เซ็นต์ จึงทำให้รัฐบาลต้องปรับราคาน้ำมันที่ออกจากโรงกลั่นและราคาขายปลีกในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2523 สำหรับราคาขายปลีกนั้นรัฐบาลได้เพิ่มราคาน้ำมันทุกชนิดและเลิกจ่ายเงินชดเชยจากกองทุน และในการคำนวณราคาขายปลีกรัฐบาลได้เผื่อส่วนของเงินกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงไว้ประมาณร้อยละ 15

การคำนวณราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิง (ประกาศวันที่ 31 มกราคม 2522)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การคำนวณราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิง (ประกาศวันที่ 31 มกราคม 2522)

หน่วย : บาท/ลิตร

<u>ประเภทน้ำมัน</u>	<u>ราคาโรงกลั่น</u>	<u>ค่าการตลาด</u>	<u>ค่าภาษี</u>	<u>เงินกองทุน</u>	<u>ราคาขายปลีก</u>
แก๊สสูงคมดิ่งเล็ก (12, 14.5, 15 ก.ค.)	3.1397	2.1165	0.1838	-	5.44
แก๊สสูงคมดิ่งใหญ่ (25, 45, 50 ก.ค.)	3.1397	1.5865	0.1838	-	4.91
เบนซินพิเศษ	2.6407	0.3958	2.0317	0.5318	5.60
เบนซินธรรมดา	2.3977	0.3566	2.0207	0.3450	5.12
กาฬ	2.3118	0.3229	0.2455	0.1798	3.06
ดีเซลหมุนเร็ว	2.2264	0.2880	0.2435	0.2721	3.03
ดีเซลหมุนช้า	2.2207	0.2103	0.2416	0.2707	2.93
เตา 600	1.6956	0.0769	0.0010	0.0865	1.86
เตา 1,200	1.6346	0.0749	0.0010	0.0795	1.79
เตา 1,500	1.6147	0.0774	0.0010	0.0769	1.77
ธางมะตอย บาท/ตัน	1,1196.40	293.30	30.20	-	-

ที่มา : กรมการคมนาคมภายใน กระทรวงพาณิชย์

การคำนวณราคาขายปลีกน้ำมันเชื้อเพลิง (ประกาศวันที่ 1 พฤษภาคม 2522)

หน่วย : บาท/ลิตร

ประเภทน้ำมัน	ราคาโรงกลั่น	อัตราภาษี% ของ ราคาขายปลีก	ค่าภาษี	เงินกองทุน	ค่าการตลาด	ราคาขายปลีก
แก๊สหุงต้มอั้งเล็ก บาท/ก.ก.	4.9630	5.05	0.2747	-1.9006	2.1165	5.44
แก๊สหุงต้มอั้งใหญ่ บาท/ก.ก.	4.9630	5.05	0.2479	-1.9006	1.5865	4.91
เบนซินพิเศษ	3.1528	41.41	2.3190	-0.2676	0.3958	5.60
เบนซินธรรมดา	2.9047	41.41	2.1202	-0.2615	0.3566	5.12
ดีเซล	2.9284	9.09	0.2781	-0.4694	0.3229	3.06
ดีเซลหมุนเร็ว	2.7845	9.09	0.2754	-0.3079	0.2880	3.03
ดีเซลหมุนช้า	2.7547	9.09	0.2263	-0.3013	0.2103	2.93
เตา 600	2.0798	0.0010/ลิตร	0.0010/ลิตร	-0.2577	0.0769	1.86
เตา 1,200	1.9975	0.0010/ลิตร	0.0010/ลิตร	-0.2434	0.0749	1.79
เตา 1,500	1.9707	0.0010/ลิตร	0.0010/ลิตร	-0.2391	0.0774	1.77
ช่างมะดอย บาท/ก้น	1,748.50	5.05	91.81	-315.53	293.30	-

ที่มา : กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

โครงสร้างราคาน้ำมันเชื้อเพลิงในประเทศ ตั้งแต่วันที่ 29 พฤษภาคม 2523 ถึง วันที่ 20 มกราคม 2524

หน่วย : บาท/ลิตร

<u>ประเภทน้ำมัน</u>	<u>ราคาโรงกลั่น</u>	<u>ค่าภาษี</u>	<u>ค่าการตลาด</u>	<u>เงินกองทุน เตา(ออก)</u>	<u>ราคาขายปลีก</u>
เบนซินพิเศษ	5.0797	4.0582	0.5097	0.1524	9.80
เบนซินธรรมดา	4.6698	3.8346	0.4719	0.2837	9.26
กาด	5.3843	0.3915	0.3964	(0.4722)	5.70
ดีเซลหมุนเร็ว	5.0227	0.9908	0.4014	0.1251	6.54
ดีเซลหมุนช้า	4.4891	0.9499	0.2664	0.2046	6.27
เตา 600	3.5150	0.0010	0.0964	0.1676	3.78
เตา 1,200	3.3383	0.0010	0.0900	0.2107	3.64
เตา 1,500	3.2813	0.0010	0.1003	0.2274	3.61
แก๊สหุงต้มถังใหญ่ บาท/ก.ก.	7.8928	0.0010	1.8266	(0.7195)	9.00
แก๊สหุงต้มถังเล็ก บาท/ก.ก.	7.8928	0.0010	2.3566	(0.7195)	9.53
ยางมะตอย บาท/เมตริกตัน	2,548.8119	186.0627	359.5218	590.0136	3,684.41

หมายเหตุ : ราชการอื่น ๆ ยกเว้นราชการราคาขายปลีกมีการเปลี่ยนแปลงทุกครั้ง เมื่อมีการปรับราคาออกจากโรงกลั่น

ผลกระทบกระเทือนจากการกำหนดราคา

จากการที่รัฐบาลเข้าไปควบคุมค่าน้ำมันดังกล่าวแล้ว ซึ่งจุดที่ถูกกำหนดคือราคาออกจากโรงกลั่นและราคาขายปลีก ซึ่งการกำหนดที่โรงกลั่นนั้นรัฐไม่ได้มีหลักการที่จะใช้ยึดถือปฏิบัติได้ตลอดไป เพียงแต่ให้ราคาที่โรงกลั่นอิงราคาน้ำมันที่โรงกลั่นสิงคโปร์ และบางครั้งก็เกิดการเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันดิบเพื่อให้โรงกลั่นรับภาระไปชั่วระยะหนึ่งก่อน แต่สำหรับราคาขายปลีกนั้นเป็นงานหลักที่รัฐต้องทำ แต่จากอดีตที่ผ่านมารัฐบาลพยายามไม่แตะต้อง เรื่องการปรับราคา นอกจากเกิดความจำเป็นเท่านั้น การที่ราคาขายปลีกไม่สัมพันธ์กับราคาที่โรงกลั่นดังกล่าวแล้ว สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ดังต่อไปนี้

จากนโยบายตรึงราคาน้ำมันภายในประเทศของเกือบทุกรัฐบาลที่ผ่านมา ซึ่งเป็นการกระทำที่ขัดต่อหลักความเป็นจริง เนื่องจากราคาน้ำมันมีแนวโน้มราคาขายสูงขึ้นอยู่ตลอดเวลา เหตุดังกล่าวนี้เป็นตัวทำลายสิ่งจูงใจให้มีการขยายกำลังการผลิตให้เพียงพอกับความต้องการภายในประเทศ จึงก่อให้เกิดภาวะการขาดแคลนน้ำมันขึ้น ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีตและเรื้อรังจนถึงในปัจจุบัน ซึ่งปัญหานี้ถูกแก้ไขโดยการสั่งซื้อน้ำมันสำเร็จรูปมาชดเชยส่วนที่ขาดโดยได้รับความร่วมมือจากเอกชนในการจัดหาซื้อน้ำมันดังกล่าว ซึ่งปรากฏว่าราคาที่ซื้อนั้นแพงกว่าราคาที่กลั่นในประเทศ การที่ประเทศไทยต้องสั่งซื้อน้ำมันสำเร็จรูปจากต่างประเทศนั้น ก่อให้เกิดการสูญเสียเงินตราต่างประเทศและทำให้ประเทศไทยต้องขาดดุลการค้าเพิ่มมากขึ้น เช่นในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ประเทศไทยสามารถกลั่นน้ำมันได้ประมาณ ๘,๔๘๓ ล้านลิตร (๕๕.๖ ล้านบาร์เรล) แต่ปริมาณการใช้มีประมาณ ๑๑,๘๐๐ ล้านลิตร (๗๔.๒ ล้านบาร์เรล) จึงจำเป็นต้องสั่งซื้อน้ำมันสำเร็จรูปจากต่างประเทศเข้ามาประมาณ ๒,๘๖๐ ล้านลิตร (๑๘.๕ ล้านบาร์เรล) ซึ่งน้ำมันส่วนใหญ่ที่ต้องสั่งเข้ามา ได้แก่ น้ำมันดีเซลหมุนเร็วประมาณ ๑,๖๖๐ ล้านลิตร (๑๐.๔ ล้านบาร์เรล) น้ำมันเตาประมาณ ๘๗๖ ล้านลิตร (๑๕.๔ ล้านบาร์เรล) น้ำมันเบนซินประมาณ ๒๐๐ ล้านลิตร (๑.๒ ล้านบาร์เรล) และรัฐบาลต้องจ่ายเงินชดเชยให้กับน้ำมันสำเร็จรูปที่สั่งเข้ามาเหล่านั้น

เพื่อสามารถนำมาขายในราคาควบคุมได้ จึงทำให้รัฐบาลต้องสูญเสียเงินจำนวนมากจากการนำเขาในแต่ละครั้ง และภาวะเช่นนี้รัฐบาลไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เพราะเป็นผลมาจากการตรึงราคาน้ำมันสำเร็จรูป ทรายบดที่เงินกองทุนน้ำมันมีเพียงพอในการจ่ายชดเชยแก่น้ำมันที่กลั่นในประเทศและน้ำมันที่นำเขาแล้ว ประชาชนก็ยังคงไม่ได้รับผลกระทบจากราคาน้ำมันดิบที่ขึ้นราคาอย่างรวดเร็วขึ้นนั้น เมื่อใดที่กองทุนน้ำมันมีไม่เพียงพอรัฐบาลต้องหาเงินจากกองทุนซึ่งคงไม่พัฒนาปรับราคาน้ำมันให้สูงขึ้น ซึ่งในการปรับราคาแต่ละครั้งนั้นทำให้ประชาชนทั่วไปปรับตัวไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ จึงทำให้เกิดความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจและการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งเป็นผลมาจากการตรึงราคาน้ำมันสำเร็จรูปไว้เป็นเวลานาน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นทำให้สินค้าและบริการเพิ่มราคาขึ้นอย่างกระชั้นชิด รายได้ที่แท้จริงจึงลดลง ผู้บริโภคต้องรับภาระมากขึ้นกว่าเดิมเนื่องจากค่าครองชีพสูงขึ้น ทำให้เกิดช่องว่างในฐานะเพิ่มมากขึ้น การประกอบอาชีพฝืดเคืองก่อให้เกิดสภาพผู้รายชุกชุม มีความไม่สงบสุขต่าง ๆ เกิดขึ้นตามมา ในที่สุดทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลล้มลงจนต้องลาออกไปในที่สุด ดังเช่นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เนื่องจากรัฐบาลประกาศขึ้นราคาขายปลีกน้ำมันภายในประเทศในวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓

จากผลที่กำลังการผลิที่มีอยู่ไม่เพียงพอกับความต้องการภายในประเทศดังกล่าวแล้ว บริษัทค้าน้ำมันจึงไคนำเอามูลเหตุข้อนี้มากกดดันรัฐบาลเพื่อปรับราคาน้ำมันให้สูงขึ้น ในอดีตที่ผ่านมาทุกครั้งทีราคาโรงกลั่นสูงขึ้นแต่ราคาขายปลีกยังคงเดิมนั้น รัฐบาลต้องสูญเสียรายได้ในรูปภาษีน้ำมัน จ่ายเงินชดเชยให้บริษัทค้าน้ำมันหรือลดค่าการ ตลาดลง ซึ่งการไหลสองวิธีแรกทำให้รัฐต้องสูญเสียเงินปีละจำนวนมากสำหรับวิธีหลังนั้นเป็นการผลักภาระให้แก่บริษัทผู้ค้าน้ำมัน แต่เนื่องจากบริษัทผู้ค้าน้ำมันต่างต้องรักษาดุลประโยชน์ตน จึงได้ผลักภาระนั้นบางส่วนให้กับตัวแทนจำหน่ายของบริษัทอื่นใดแก่ปั้มน้ำมันต่าง ๆ ปั้มน้ำมันใดที่เห็นว่าลดตอบแทนการลงทุนไคน้อยไม่พอกับรายจ่ายที่เพิ่มสูงขึ้นในที่สุดต้องปิดกิจการไป จากจุดนี้บริษัทผู้ค้าน้ำมันจึงได้เรียกร้องให้เพิ่มค่าการ ตลาดให้สูงขึ้น มิฉะนั้นภาวะการขาดแคลนจะยิ่งเพิ่มมากขึ้น

การกำหนดราคาโดยรัฐบาล ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นในสังคม

นอกจากนั้นจากผลนี้ทำให้มีการใช้น้ำมันอย่างไม่ประหยัด ทำให้ปริมาณการใช้น้ำมันมีปริมาณเพิ่มขึ้นในขณะที่กำลังการผลิตไม่ได้มีการขยายตัวใหม่มากตามความต้องการ ทำให้ต้องพึ่งน้ำมันต่างชาติมากยิ่งขึ้นซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติในที่สุด นอกจากนี้รายจ่ายจำนวนมหาศาลที่รัฐบาลจ่ายเพื่อตรึงราคาน้ำมันในประเทศแล้วนั้น ถ้าได้นำเงินจำนวนนั้นไปพัฒนาประเทศคงก่อให้เกิดความอยู่ดีกินดีของประชาชนโดยรวม นอกจากนี้ในอนาคตภายหน้าราคาน้ำมันมีแต่ราคาจะสูงไปตลอด ถ้าปริมาณการบริโภคยังคงไม่ได้สัดส่วนกับการผลิตเช่นในปัจจุบันแล้ว ปริมาณเงินที่ต้องจ่ายไปเพื่องานนี้จะยิ่งทวีคูณมากยิ่งขึ้น ประเทศไทยต้องขาดดุลการค้าเพิ่มมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ประเทศไทยต้องพยายามหาเงินตราต่างประเทศให้มากขึ้น เพื่อจัดซื้อน้ำมันให้เพียงพอต่อความต้องการโดยการขายสินค้าที่ผลิตได้ในประเทศให้กับต่างประเทศให้มากขึ้น ในที่สุดสินค้าที่ผลิตได้ในประเทศไม่เพียงพอต่อการบริโภคในประเทศจะก่อให้เกิดภาวะการขาดแคลน ราคาสินค้าทั่วไปสูงขึ้นเพราะความต้องการมีมากกว่าสินค้าที่มีขายในท้องตลาด ประชาชนในประเทศต้องยากจนลงในที่สุดทำให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่วางไว้ไม่สามารถดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ และจะต้องประสบภาวะขาดแคลนน้ำมันต่อไป

จากผลกระทบจากการที่รัฐบาลเข้าไปควบคุมราคาน้ำมันและผลิตภัณฑ์น้ำมันปิโตรเลียมดังกล่าวมาแล้ว ซึ่งจะเป็นข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นและส่งผลให้เห็นในปัจจุบันมีดังนี้

การกำหนดราคาที่ออกจากโรงกลั่น รัฐบาลไม่ได้พิจารณาถึงหลักการต้นทุนทุนการผลิตของโรงกลั่นน้ำมันภายในประเทศ แต่ให้ใช้ราคาโรงกลั่นประเทศสิงคโปร์ ซึ่งตามปกติการกำหนดราคาสินค้าใดก็ตาม ต้องทราบต้นทุนการผลิตของสินค้านั้น ๆ เมื่อรวมกับผลตอบแทนที่ควรได้จึงคำนวณเป็นราคาขาย แต่สินค้าน้ำมันมิได้ยึดหลักการที่ว่านี้เนื่องจากรัฐบาลเห็นว่าสิงคโปร์ เป็นศูนย์กลางการกลั่นน้ำมันในย่านเอเชีย จึงได้ใช้ข้อมูลนั้นโดยมิได้คำนึงถึงต้นทุนการผลิตที่แท้จริง ซึ่งถ้ามีการใช้ต้นทุนที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริงแล้ว จะทำให้รัฐบาลทราบผลตอบแทนที่แท้จริงที่โรงกลั่นได้รับ นอกจากนี้การใช้ราคาตามโรงกลั่นสิงคโปร์ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงกว่าความเป็นจริง เนื่องจากราคาน้ำมันดิบที่ประเทศไทยซื้อถูกกว่าสิงคโปร์และสิทธิ์ต่าง ๆ ทำให้ต้นทุนการผลิตถูกกว่า นอกจากนี้รัฐบาลได้ประเมินประสิทธิภาพของการผลิตของโรงกลั่นในประเทศว่าเท่าเทียมกัน ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วไม่มีการประเมิน

ประสิทธิภาพว่าเป็นเช่นไร จึงเป็นการประเมินที่ขาดหลักการ นอกจากนั้นการกำหนดราคาขาดหลักการที่แน่นอน เช่นระยะเริ่มแรกใช้ราคา ซี. ไอ. เอฟ. ต่อมาเห็นว่าโรงกลั่นได้กำไรมากเกินไป เพราะว่าจะออกจากโรงกลั่นไม่มีค่าขนส่งทางเรือและค่าเบี่ยงประกันเช่นเดียวกับส่งมาจากสิงคโปร์ จึงได้เปลี่ยนมาเป็นราคา เอฟ. โอ. บี. ซึ่งราคาบางครั้งต่ำกว่าราคา เอฟ. โอ. บี. ตามที่กำหนดไว้เดิม หลังจากนั้นเปลี่ยนมาเป็นราคา ซี. ไอ. เอฟ. อยู่ระยะหนึ่งก็เปลี่ยนเป็นราคา เอฟ. โอ. บี. ดังที่กล่าวแล้ว สิ่งเหล่านี้จึงเป็นช่องทางให้มีการแสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบเกิดขึ้นได้ในแต่ละยุคแต่ละสมัยที่รัฐบาลต่างๆ เข้ามารับบริหารประเทศ และยังไม่มีการกำหนดให้มีการกำหนดหลักการที่เหมาะสมกับประเทศไทยโดยเฉพาะ จึงยังคงผูกพันกับราคาของสิงคโปร์ต่อไป

ส่วนการกำหนดราคาขายปลีกนั้น ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายในแต่ก็ยังมีหลักการที่ใช้ยึดถือในการปฏิบัติ ซึ่งนับวันค่าการตลาดได้ลดน้อยลงเนื่องจากไม่มีการกำหนดเป็นหลักการว่าบริษัทน้ำมันควรได้ค่าการตลาดเท่าไร จึงมีการปฏิบัติตามอำเภอใจของแต่ละรัฐบาลที่เข้ามารับบริหารประเทศซึ่งยึดถือนโยบายเหนือหลักการ นอกจากนั้นการเก็บเงินส่วนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของเงินกองทุน เป็นการเพิ่มภาระให้แก่ประชาชน ซึ่งเป็นผลจากความบกพร่องจากการบริหารงานในอดีตของคณะรัฐบาลในชุดก่อน ๆ นอกจากนั้นราคาโรงกลั่นและราคาขายปลีกไม่มีความสัมพันธ์กัน อันสืบเนื่องมาจากนโยบายการตรึงราคาน้ำมันของแต่ละรัฐบาลที่ผ่านมา ซึ่งทำให้ราคาที่กำหนดผิดความเป็นจริงทำให้ต้องเสียเงินชดเชยในกรณีกำหนดราคาต่ำกว่าความเป็นจริงนั้น

นอกจากนั้น รัฐบาลไม่มีการติดตามผลงานในการที่กำหนดราคาในแต่ละครั้งว่ามีข้อบกพร่องควรแก้ไขอย่างไรบ้าง จึงทำให้การดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่รับผิดชอบด้านนี้โดยเฉพาะมักเป็นเจ้าหน้าที่ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยตรง จึงทำให้ขาดความรู้ความชำนาญพิเศษในด้านนี้โดยเฉพาะ

การที่รัฐบาลได้นำน้ำมันมาเป็นเครื่องมือทางการเมือง¹ จึงทำให้มาตรการแก้ไข

¹ จากการศึกษา

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมิได้กระทำตามหลักการที่ควรเป็น แต่เป็นไปเพื่อรักษาผลประโยชน์แก่ชนบางกลุ่มบางพวกเท่านั้นและความมั่นคงในเสถียรภาพของรัฐบวร นอกจากนั้นจากสาเหตุจากการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลบ่อยครั้ง จึงทำให้นโยบายต่าง ๆ ที่วางไว้ดำเนินไปอย่างไม่ต่อเนื่อง ก่อให้เกิดความสับสนและเลียบประโยชน์รัฐอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และเพิ่มปัญหาทวีคูณมากขึ้นเป็นการยากที่จะแก้ไขให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาอันสั้นได้

เมื่อมาพิจารณาถึงโครงสร้างการผลิตและการค้ำนํ้ามันแล้ว เห็นได้ชัดว่าตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของบริษัทต่างชาติทั้งหมด ในระดับสากลต้องขึ้นอยู่กับบริษัทผูกขาดการค้ำนํ้ามันดิบโลก คือ เชลล์ ซัมมิท (ปานามา) แอกซอน เท็กซากอ และ บริติชปิโตรเลียม ซึ่งเป็นผู้ป้อนนํ้ามันดิบให้แก่บริษัทในเครือที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย อันได้แก่ บริษัท เอสโซ่แอสตันคาร์ด (ประเทศไทย) จำกัด บริษัท ซัมมิทอินดัสเตรียล จำกัด และ บริษัทเชลล์แห่งประเทศไทย จำกัด บริษัทต่างชาติเหล่านี้ได้กุมกลไกการผลิตและค้ำนํ้ามันไว้ในมือ จนกระทั่งสามารถสร้างอำนาจต่อรองบีบบังคับให้รัฐบาลต้องทำตามขอเรียกร้อง เช่นต้องยอมจ่ายเงินให้บริษัทค้ำนํ้ามัน ยอมให้บริษัทส่งนํ้ามันจากบริษัทแม่ของตนซึ่งเป็นนํ้ามันที่อาศัยสิทธิ์ของประเทศไทยแต่กลับไปกลั่นในสิงคโปร์ซึ่งรัฐบาลไม่สามารถจัดการอะไรได้มากนัก¹

การแก้ปัญหาการขาดแคลนนํ้ามันโดยการขึ้นราคา เป็นการแก้ไขที่ปลายเหตุและเป็นมาตรการที่ฉาบฉวย เพราะระบบเศรษฐกิจที่มีการผูกขาดกลไกราคาไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งตรงข้ามกับกลุ่มอิทธิพลผูกขาดซึ่งสามารถใช้กลไกราคาที่ไร้ประสิทธิภาพนั้นสร้างผลกำไรให้กับตนมากขึ้น นอกจากนั้นการส่งผู้แทนไปเจรจาซื้อนํ้ามันจากต่างประเทศนั้น เป็นการแก้ไขปัญหามันในระยะสั้นเท่านั้น ส่วนการแก้ไขปัญหามันในระยะยาวนั้นยังมีได้มีการกระทำอย่างจริงจัง

ไซคารประกาศลดราคานํ้ามันในวันที่ 19 มีนาคม 2523 โดยลดราคานํ้ามันก๊าด ร้อยละ 35.7 นํ้ามันดีเซลหมุนเร็ว ร้อยละ 34.0 นํ้ามันดีเซลหมุนช้า ร้อยละ 33.1 แก๊สหุงต้ม

¹ จากการสัมภาษณ์

ร้อยละ 26.7 - 29.5 โดยหวังว่าสินค้าต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยน้ำมันในการผลิตจะลดราคาตามมากด้วยหรืออย่างน้อยก็ไม่สูงขึ้นต่อไป อย่างไรก็ตามการไม่ได้ลดราคาน้ำมันเตาลงทำให้ต้นทุนการผลิตสินค้าโดยเฉพาะสินค้าอุตสาหกรรมยังคงเดิมทำให้ราคาของสินค้าอุตสาหกรรมยากที่จะลดลงได้ และในขณะเดียวกันการลดราคาน้ำมันก่อให้เกิดปัญหาแก่รัฐบาลมากขึ้น เพราะรัฐบาลจะต้องขาดรายได้จากการลดราคาน้ำมันดังกล่าว

ราคาประเภทผลิตภัณฑ์น้ำมันที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของประชาชนส่วนมากมักจะได้รับการปรับปรุงเล็กน้อยหรือไม่ได้รับการปรับปรุงเลย เช่น น้ำมันดีเซล น้ำมันเตา และน้ำมันก๊าด เป็นต้น ในขณะที่เกี่ยวกับประเภทผลิตภัณฑ์น้ำมันที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของประชาชนจำนวนน้อยเช่นน้ำมันเบนซินกลับได้รับการปรับปรุงในอัตราสูงและบ่อยครั้ง ทั้งนี้เพื่อชดเชยการขึ้นราคาน้ำมันเพียงแต่น้อยหรือไม่ได้ขึ้นเลยของผลิตภัณฑ์ดังกล่าว เมื่อพิจารณาการใช้ น้ำมันดีเซล จะเห็นว่า อัตราสูงกว่าประเภทอื่น ๆ ประมาณร้อยละ 38 ของปริมาณน้ำมันทุกชนิด ส่วนอัตราการผลิตน้ำมันดีเซลมีเพียงร้อยละ 25 จึงเกิดความขาดแคลนขึ้นในประเทศ เพราะราคาน้ำมันเบนซินมีราคาขายปลีกแตกต่างจากราคาน้ำมันดีเซลมากมาโดยตลอด เช่น ในวันที่ 13 ตุลาคม 2514 ได้ประกาศควบคุมราคาขายปลีกในเขตกรุงเทพมหานครน้ำมันเบนซินพิเศษและธรรมดา มีราคา 2.10 บาท และ 1.91 บาทต่อลิตร ส่วนน้ำมันดีเซลหมุนเร็วและหมุนช้ามีราคา 98 สตางค์ และ 96 สตางค์ต่อลิตร ซึ่งราคาขายปลีกของน้ำมันทั้งสองประเภทดังกล่าว แม้จะได้มีการประกาศเพิ่มหรือลดในเวลาต่อ ๆ มาก็ตาม ราคาก็ยังคงแตกต่างกันอยู่มาก สำหรับในต่างประเทศโดยทั่วไปราคาของน้ำมันทั้งสองประเภทนี้มีราคาใกล้เคียงกันเพราะต้นทุนการผลิตไม่แตกต่างกันมากนัก ที่เป็นดังนี้เนื่องจากรัฐบาลไทยได้เก็บภาษีน้ำมันทั้งสองประเภทแตกต่างกันมานานแล้ว เพราะในอดีตรัฐบาลมีนโยบายช่วยเหลือการขนส่งภายในประเทศให้มีราคาถูกจึงเก็บภาษีน้ำมันดีเซลสูงกว่าน้ำมันเบนซิน มีการใช้น้ำมันดีเซลเพื่อการคมนาคมและขนส่งประมาณร้อยละ 80 ของปริมาณการใช้น้ำมันดีเซลทั้งประเทศ จึงทำให้ต้องสั่งซื้อน้ำมันจากต่างประเทศเข้ามาทุกปี ดังนั้นหากมีผลกระทบเกี่ยวกับสถานการณ์น้ำมันปิโตรเลียมจากต่างประเทศแล้วน้ำมันดีเซลย่อมได้รับผลกระทบก่อน การกำหนดราคาน้ำมันเบนซินกับน้ำมันดีเซลแตกต่างกันมากในปี พ.ศ. 2522 เป็นสาเหตุให้เกิดการขาดแคลนน้ำมันเป็นช่วง ๆ เพราะเป็นธรรมดาโรงกลั่นและผู้ค้าน้ำมันย่อม

พยายามลดและนำเข้าเชื้อเพลิงที่มีราคาถูกลง เพราะจะได้กำไรและจะขาดทุนถ้ากำหนดราคาขายปลีกให้ต่ำกว่าต้นทุนการผลิตและนำเข้า ประกอบกับโรงกลั่นและผู้ค้าน้ำมันมีเสรีภาพจะกลั่นและนำน้ำมันชนิดใดเขาประเทศก็ได้ โดยไม่มีการกำหนดอัตราส่วนการผลิตและการนำเข้าน้ำมันต่าง ๆ ไว้ การขาดแคลนน้ำมันที่มีราคาถูกลงย่อมจะมีมากเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงราคาน้ำมันในต่างประเทศในแต่ละช่วง ดังจะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2521 รัฐบาลต้องรับภาระในการจัดหาน้ำมันดีเซลหมุนเร็วในราคาสูงมาจำหน่ายแทนการลดปริมาณการผลิตของบริษัทเอกชนและการจำหน่ายของบริษัทเอกชน จึงต้องใช้เงินกองทุนเป็นจำนวนมากจ่ายชดเชยราคานำเข้า

ความพร้อมในการศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์สถานการณ์น้ำมันของรัฐบาลยังเป็นไปอย่างเชื่องช้า และนโยบายระยะหลัง ๆ รวนเร จึงทำให้เกิดความเสียหาย เช่นพลาดโอกาสซื้อน้ำมันดิบในราคาถูกลง การขึ้นราคาน้ำมันที่ออกจากโรงกลั่นสูงเกินกว่าต้นทุนจึงได้สร้างความปั่นป่วนให้แก่ประชาชนตลอดมา.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<u>ประเภทน้ำมัน</u>	<u>ตารางที่ 5</u>	
	<u>ราคาโรงกลั่น</u>	<u>ราคาขายปลีก</u>
น้ำมันเครื่องบิน	0.7721	-
น้ำมันเบนซินพิเศษ	1.5565	2.10
น้ำมันเบนซินธรรมดา	1.4050	1.91
น้ำมันเชื้อเพลิงสำหรับหุงต้ม	0.9879	-
น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว	0.6874	0.98
น้ำมันดีเซลหมุนช้า	0.6657	0.96
น้ำมันเตา 450	0.4097	-
น้ำมันก๊าด	1.0216	31.00

<u>ประเภทน้ำมัน</u>	<u>ตารางที่ 6</u>	
	<u>ราคาโรงกลั่น</u>	<u>ราคาขายปลีก</u>
น้ำมันเบนซินชนิดพิเศษ	1.7607	2.30
น้ำมันเบนซินชนิดธรรมดา	1.5812	2.09
น้ำมันก๊าด	1.1728	1.45
น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว	0.7911	1.05
น้ำมันดีเซลหมุนช้า	0.7722	1.03
เจ.พี. 1	1.1728	-
น้ำมันเตาใส	0.4097	-
น้ำมันเตาขุ่น	0.3833	-

ที่มา : กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 7

<u>ประเภทของน้ำมัน</u>	หน่วย (บาท/ลิตร)	
	<u>ราคาขายปลีก</u>	
น้ำมันเบนซินชนิดพิเศษ		2.69
น้ำมันเบนซินชนิดธรรมดา		2.50
น้ำมันก๊าด		1.78
น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว		1.41
น้ำมันดีเซลหมุนช้า		1.34

ตารางที่ 8

<u>ประเภทของน้ำมัน</u>	หน่วย (บาท/ลิตร)	
	<u>ราคาที่โรงกลั่น</u>	<u>ราคาขายปลีก</u>
น้ำมันเบนซินพิเศษ	1.0259	3.01
น้ำมันเบนซินธรรมดา	0.8869	2.82
น้ำมัน เจ.พี. 1	1.0497	-
น้ำมันก๊าด	1.0497	1.78
น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว	0.9252	1.60
น้ำมันดีเซลหมุนช้า	0.8631	1.53
น้ำมันเตา 450	0.5280	-
น้ำมันเตา 600	0.4787	-

ที่มา : กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 9

<u>ประเภทของน้ำมัน</u>	<u>ราคาที่โรงกลั่น</u>	<u>หน่วย (บาท/ลิตร)</u>	
			<u>ราคาขายปลีก</u>
น้ำมันเบนซินพิเศษ	1.6922		3.62
น้ำมันเบนซินธรรมดา	1.5415		3.43
น้ำมัน เจ.พี. 1	1.7866		-
น้ำมันก๊าด	1.7336		2.41
น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว	1.6259		2.33
น้ำมันดีเซลหมุนช้า	1.5566		2.26
น้ำมันเตา 450	1.3127		1.52
น้ำมันเตา 600	-		1.49
น้ำมันเตา 1,200	1.2601		1.46
น้ำมันเตา 1,500	-		1.44
ยางมะทอย (บาท/ตัน)	-		1,519.90

ตารางที่ 10

<u>ประเภทของน้ำมัน</u>	<u>หน่วย (บาท/ลิตร)</u>	
		<u>ราคาโรงกลั่น</u>
น้ำมันเบนซินพิเศษ		2.1159
น้ำมันเบนซินธรรมดา		1.8744
น้ำมันก๊าด		1.8821
น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว		1.7587
น้ำมันดีเซลหมุนช้า		1.6591
น้ำมันเตา 600		1.3964
น้ำมันเตา 1,200		1.3564
น้ำมันเตา 1,500		1.3433

ที่มา : กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 11

<u>ประเภทของน้ำมัน</u>	<u>หน่วย (บาท/ลิตร)</u>	
	<u>ราคาที่โรงกลั่น</u>	<u>ราคาขายปลีก</u>
น้ำมันเบนซินพิเศษ	2.3833	4.22
น้ำมันเบนซินธรรมดา	2.1305	3.93
น้ำมันก๊าด	2.0702	2.68
น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว	2.0722	2.64
น้ำมันดีเซลหมุนช้า	1.9272	2.50
น้ำมันเตา 600	1.5813	1.66
น้ำมันเตา 1,200	1.5418	1.62
น้ำมันเตา 1,500	1.5289	1.61

ตารางที่ 12

<u>ประเภทของน้ำมัน</u>	<u>หน่วย (บาท/ลิตร)</u>	
	<u>ราคาที่โรงกลั่น</u>	<u>ราคาขายปลีก</u>
น้ำมันเบนซินพิเศษ	2.6407	5.60
น้ำมันเบนซินธรรมดา	2.3977	5.12
น้ำมันก๊าด	2.3118	3.06
น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว	2.2264	3.03
น้ำมันดีเซลหมุนช้า	2.2074	2.93
น้ำมันเตา 600	1.6956	1.86
น้ำมันเตา 1,200	1.6346	1.79
น้ำมันเตา 1,500	1.6147	1.77
แก๊สหุงต้มถังเล็ก (12,14,5,15ก.ก)	3.1397	5.44
แก๊สหุงต้มถังใหญ่	3.1397	4.91

ที่มา : กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

ตารางที่ 13

<u>ประเภทของน้ำมัน</u>	<u>ราคาที่โรงกลั่น</u>	หน่วย (บาท/ลิตร) <u>ราคาขายปลีก</u>
น้ำมันเบนซินพิเศษ	3.7286	7.84
น้ำมันเบนซินธรรมดา	3.5564	7.45
น้ำมันก๊าด	3.5699	4.20
น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว	3.4280	4.88
น้ำมันดีเซลหมุนช้า	3.3795	4.71
น้ำมันเตา 600	2.6584	3.04
น้ำมันเตา 1,200	2.5684	2.93
น้ำมันเตา 1,500	2.5387	2.90
แก๊สหุงต้มถังใหญ่ (บาท/กก.)	4.9630	6.95
แก๊สหุงต้มถังเล็ก (บาท/กก.)	4.9630	7.50
ยางมะคอย (บาท/ตัน)	2,273.0786	3,049.88

ตารางที่ 14

<u>ประเภทของน้ำมัน</u>	<u>ราคาที่โรงกลั่น</u>	หน่วย (บาท/ลิตร) <u>ราคาขายปลีก</u>
น้ำมันเบนซินชนิดพิเศษ	4.8475	9.80
น้ำมันเบนซินชนิดธรรมดา	4.5932	9.26
น้ำมันก๊าด	4.9121	6.71
น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว	4.7037	7.39
น้ำมันดีเซลหมุนช้า	4.6417	7.12
น้ำมันเตา 600	3.3780	3.78
น้ำมันเตา 1,200	3.2562	3.61
น้ำมันเตา 1,500	3.2156	10.47
แก๊สหุงต้มถังใหญ่ (บาท/กก.)	7.1733	11.03
แก๊สหุงต้มถังเล็ก (บาท/กก.)	7.1733	11.03
ยางมะคอย (บาท/ตัน)	2,548.8119	3,684.41

ตารางที่ 15

<u>ประเภทของน้ำมัน</u>	<u>ราคาที่โรงกลั่น</u>	หน่วย (บาท/ลิตร) <u>ราคาขายปลีก</u>
น้ำมันเบนซินชนิดพิเศษ	4.8475	9.80
น้ำมันเบนซินชนิดธรรมดา	4.5932	9.26
น้ำมันก๊าด	4.9121	5.70
น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว	4.7037	6.54
น้ำมันดีเซลหมุนช้า	4.6417	6.27
น้ำมันเตา 600	3.3780	3.78
น้ำมันเตา 1,200	3.2562	3.64
น้ำมันเตา 1,500	3.2156	3.61
แก๊สหุงต้มถังใหญ่ (บาท/กก.)	7.1733	9.00
แก๊สหุงต้มถังเล็ก (บาท/กก.)	7.1733	9.53
ยางมะคอบ (บาท/ตัน)	2,548.8119	3,684.41

ตารางที่ 16

<u>ประเภทของน้ำมัน</u>	<u>ราคาที่โรงกลั่น</u>	หน่วย (บาท/ลิตร) <u>ราคาขายปลีก</u>
น้ำมันเบนซินชนิดพิเศษ	5.0797	9.80
น้ำมันเบนซินชนิดธรรมดา	4.6698	9.26
น้ำมันก๊าด	5.3843	5.70
น้ำมันดีเซลหมุนเร็ว	5.0227	6.54
น้ำมันดีเซลหมุนช้า	4.8491	6.27
น้ำมันเตา 600	3.5150	3.78
น้ำมันเตา 1,200	3.3383	3.64
น้ำมันเตา 1,500	3.2813	3.61
แก๊สหุงต้มถังใหญ่ (บาท/กก.)	7.8928	9.00
แก๊สหุงต้มถังเล็ก (บาท/กก.)	7.8928	9.53
ยางมะคอบ (บาท/ตัน)	2,548.8119	3,684.41